

Рассмотрено:
на заседании МО
гуманитарного цикла
Рук.МО _____
Протокол № _____
от « _____ » _____ 20__ г.

Согласовано:
Зам.дир. по КО
_____ Л.С.Межидова
Протокол № _____
от « _____ » _____ 20__ г.

Утверждаю:
Директор МБОУ «СОШ №91»
_____ М.А. Магамадова
Приказ № _____
от « _____ » _____ 20__ г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (чеченский) язык.

для обучающихся 5-9 классов

г. Грозный, 2023 год

ДОВЗИЙТАРАН КЕХАТ

Программа хЮттийна нохчийн меттан хьехархочунна ишколан дешаран хИнцалерчу тенденцешна а, Iаморан жигарчу методикашна а тIехъажийна йолу дешаран предметан белхан программа хЮттош, методически гЮ-накъосталла даран Iалашонца.

Белхан программо хьехархочун таро хуьлуьйтур йу:

1) нохчийн мотт хьехаран процессехь коьртачу йукъарчу дешаран Федеральни пачхьалкхан дешаран стандартехь билгалдаьхначу Iаморан личностни, метапредметни, предметни жамIашка кхачош долу хИнцалера некъаш кхочушдан; (кхин дIа – ФПДС КИД);

2) билггал йолчу классан башхаллаш тидаме а оьцуш, билгалдина дакъа/тема Iаморна дешаран хенан магийнчу герггарчу дIасайекъарх, ткъа иштта дакъойн/темийн Iаморан коьчал карайерзорхъама йалийнчу дешаран гIуллакхдаран коьртачу кепех пайда а оьцуш, рузманан-тематикин планировани кечйан.

Личностни а, метапредметни а жамIаш далийна, коьртачу йукъардешаран ишколехь нохчийн мотт хьехаран башхаллаш тидаме а оьцуш.

«Ненан (нохчийн) мотт» дешаран предмето билгалдо предметашна йукъара уьйраш гуманитарни циклан кхечу дешаран предметашца кхочушйар.

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН ЙУКЪАРА ХАРАКТЕРИСТИКА

Нохчийн мотт – нохчийн халкъан ненан мотт, Нохчийн Республикин пачхьалкхан мотт.

Нохчийн мотт хааро а, цуьнан тайп-тайпана кепаш, функционални тайпанаш карадерзоро а, цуьнан стилистически башхаллах, суртхЮтторан таронех кхетаро а, нохчийн маттах тайп-тайпанчу тIекаренан хьелашкахь нийса а, эвсараллица а пайдаэца хааро а билгалдоккху адаман кхиаме хилар.

Нохчийн матто, шен тIекаренан а, оила йовзийтаран а коьрта функцеш кхочушйеш, адаманашна йукъахь уьйр латтайо, адаман кхетам а, дог-ойла а кхолларехь дакъалоцу; нохчийн мотт нохчийн халкъан хаамаш, оьздангаллин ламасташ, истори ларйаран а, йовзийтаран а коьрта гIирс бу.

Ишколехь нохчийн мотт Iамор тIехъажийна ду дешархочун оьздангаллин а, коммуникативни а культура кхачаме йалорна а, цуьнан интеллектан а, кхоллараллин а говзалла, ойлайар, иэс, суртхЮттор, ша кхочушден дешаран гIуллакх кхиорна а.

Нохчийн мотт Iаморан чулацам иштта тIехъажийна бу функционални говзалла, адаман йешаран, текстех кхетаран, тайп-тайпанчу барамийн текстийн хаамах пайдаэцаран, цуьнан мах хадоран, цунах ойлайаран, шен Iалашонашка кхачаран, шен хаарш а, таронаш а шорйаран, йукъараллин дахарехь дакъалацаран интегративни хаар санна, кхиорна. Къамелан а, текстан а гIуллакх нохчийн меттан ишколан курсан къепе кхолларехь коьртаниг ду.

Цаьрца догIуш долу хаарш а, карадерзарш а далийна Iаморан метапредметни, предметни жамIийн ларамехь, Iаморан чулацамехь (дакъош: «Мотт а, къамел а», «Текст», «Меттан функционални тайпанаш»).

Дешаран предметан чулацам кхочушбан таро йу классал араьхарчу гIуллакхдарехь: экскурсеш, тематикин меропрятеш, конкурсах, и. д.кх.

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТ IАМОРАН IАЛАШОНАШ

Кобртачу йукъарчу дешаран программашца нохчийн мотт Iаморан Iалашонаш йу:
патриотизмах кхетар а, иза гучуйаккхар а, нохчийн мотт Нохчийн Республикин шолгIа пачхьалкхан мотт санна, нохчийн халкъан къоман мотт санна ларар; маттаца нохчийн халкъан син хьал лардаран, довзийтаран кепе а, тIекаренан гIирсе а санна кхетаме йукъаметтиг хилар; нохчийн культуре ларам гучубаккхар;

нохчийн мотт адаман кхиаран гIирс, йукъараллин уйр кхолларан гIирс санна караберзор;

нохчийн маттах, цуьнан дIахIоттамах, функцех, нохчийн меттан стилистически гIирсех хаарш карадерзор; литературин меттан норманаш а, къамелан оздангалла а практикехь карайерзор; жигара пайдаоьцучу а, нуьцкъаллин а дешнийн хьал тодар а, шен къамелехь тайп-тайпанчу грамматически гIирсех пайдаэцар а; орфографически а, пунктуационни а говзалла кхачаме йалор, шен къамел кхачаме далоран лаам кхиор;

къамелан гIуллакх, адамашна йукъарчу куьцан а, куьцан доцучу а тIекаренан хьелашкахь гонахарчу нахаца эвсара йукъаметтигаш латтош долу коммуникативни карадерзарш кхачаме далор; нохчийн мотт тайп-тайпана хаамаш бовзаран гIирс санна караберзор;

ойланан гIуллакх кхачаме далор, нохчийн мотт Iаморехь дустаран, анализан, синтезан, жамIдаран, тайпанашка дIасадекъаран, билгала йолу бакьонаш дIахIитторан, универсальни интеллектан карадерзарш кхиор;

функционални говзалла кхиор: хаамийн лехам кхочушбаран, оьшу хаам схьакъасторан а, хийцаран а, тайп-тайпанчу барамехь йолчу текстийн чулацам тидаран, царех кхетаран, пайдаэцаран хаарш; текстан хааман-маьIнин йухакечдаран стратеги а, говзалла а, некъаш а карадерзор; текстах, цуьнан гIуллакхах, йукъарчу маьIнех, маьIнин дIахIоттамах, авторан коммуникативни Iалашонах, меттан гIирсийн гIуллакхах кхетаран кепаш карайерзор.

ДЕШАРАН ПЛАНЕХЬ «НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН МЕТТИГ

Кобртачу йукъарчу дешаран Федеральни пачхьалкхан дешаран стандартаца догIуш, «Ненан мотт (нохчийн)» дешаран предмет йукъайоьду «Ненан мотт а, литература а» предметни областана, Iамо декхарийлахь долу предмет а йу.

Дешаран хьесапца нохчийн мотт Iаморна билгалдаькхина 507 сахьт:
5 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 6 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 7 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 8 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 9 классехь – 99 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт).

«НЕНАН МОТТ(НОХЧИЙН)»ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН ЧУЛАЦАМ

5КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара хаамаш

Нохчийн меттан хьал а, исбаьхьалла а (шуйра дешан хIоттам, дукха маIнаш долу дешнаш, дешан тIедеанчу маIнийн кхиаме система, синонимаш а, антонимаш а, кицанаш а, аларш а).

Нохчийн меттан дошкхолладаларан хьелаш (йуьхьанцарчу ишколехь Iамийнчун барамехь). Лингвистикин коьрта дакъош (фонетика, орфоэпи, графика, орфографи, лексикологи, дошкхолладар, морфологи, синтаксис, пунктуаци). Мотт билгалонан система санна. Мотт адамийн тIекарена гIирс санна. Меттан а, къамелан а коьрта дакъош: аз, морфема, дош, дешнийн цхьаьнакхетар, предложени.

Мотта,къамела

Мотт а, къамел а. Барта а, йозанан а къамел, монолог а,диалог а,полилог.

Къамелан гIуллакхан тайпанаш (къамел дар,ладогIар, йешар, йаздар), церан башхаллаш.

Дахарехь биначу тидамийн буха тIехь а, Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, Илманан-кхетаме литература йешаран буха тIехь а барта монологаналарш кхоллар.

Йешна йа ладобгIна текст, цу йукъахь дуйцуш волчун йуьхь хуьйцуш а, барта схьайийцар.

Лингвистически теманашна а (Iамийнчун барамехь), дахарехь биначу тидамийн буха тIехь йолчу теманашна а диалогехь дакъалацар.

Маршалла хаттаран, Iодикайаран, дехаран, баркаллин къамелан кепаш.

Дахарехь а, книгаш йешарехь а зеделлачунна, чулацаман суьртана тIе а тевжаш, тайп-тайпана сочиненеш йазйар (цу йукъахь сочиненеш-миниатюралар а).

ЛадогIаран тайпанаш: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара.

Йешаран тайпанаш: Iаморан, довзийтаран, хьажаран, лехаман.

Барамехь 140 дашал кIезиг йоцчу ладобгIначу а, йешначу а къамелан тайп-тайпанчу функционални-маIнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаьхьаллин текстийн чулацамах кхетар.

Текстан тема а, коьрта ойла а билгалаякхар, текстан чулацамца догIуш, хаттарш а, царна жобпаш а хIиттор.

Йозанан кепехь йуьхьанцарчутекстан чулацам ма-барра а, бацбина а бовзийтар.

Iалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хьаьжжина алар кхоллархьама, меттан гIирсаш къастор.

Йозанехь вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйар.

Тайп-тайпанчу лексически дошамех пайдаэцар.

Текст

Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а. Текстан тема а, коьрта ойла а. Текстан микротема. Коьрта маIна чулоцу дешнаш.

Къамелан функционални-маIнин тайпанаш: суртхIоттор, дийцар, ойлайар; церан башхаллаш.

Текстан композиционни дIахIоттам. Абзац текст композиционни-

маџнин дакъошка ѓекъарангџирс санна.

Текстан дакъош а, предложенеш а вовшахтосугџирсаш:
дешан кепаш, цхъанаораман (гергара) дешнаш, синонимаш, антонимаш,
ѓаххыйн цџерметдешнаш, дешан ѓухаалар.

Дийцаркъамелан тайпа санна. Дийцар.

Текстан маџнин анализ: цуънан композиционни башхаллийн,
микротемийн, абзацийн, текстехь предложенеш вовшахтосучу гџирсийн а,
кепийн а; меттан суртхџотторан гџирсех пайдаэцар (џамийнчун барамехь).

џешначу ѓа ладобгџначу текстан чулацам ма-барра а, хоржуш а,
бацбина а схъабийцар. Дийцархочун ѓуъхь а хуѓйцуш, текстан чулацам
схъабийцар.

Текстан хаамаш хийцар: текстан цхъалхе а, чолхе а план.

Меттан функционални тайпанаш

Меттан функционални тайпанех лабцнайукъара кхетам (буѓйцуцу
маттах, функционални стилех, исбаъхъаллин литературин маттах).

МЕТТАН СИСТЕМА

Фонетика.Графика.Орфоэпи

Фонетика а,графика а лингвистикин дакъош санна.

Аз меттан дакъа санна. Озан маџна къасторан гџуллакх. Нохчийн меттан
мукъачу аъзнийн къепе.

Нохчийн меттан мукъазчу аъзнийн къепе.

Элпийн а, аъзнийн а дазар.Нохчийн алфавитан хџоттам.

Мукъа аъзнаш: деха а, доца а.

Мукъаза аъзнаш: къора а, зевне а.

Сонорни мукъаза аъзнаш.

Къамел дарехь аъзнийн хийцадалар. Фонетически транскрипцин
элементаш.

Нохчийн маттахь дешдакъа. Дешдакъа дешан дакъа санна. Тохар.

Дош фонетически къастор.

Орфоэпи лингвистикин дакъа санна.

Интонаци (ѓиш), цуънан функцеш. Интонацинкоърта
элементаш.

Орфографи

Орфографи лингвистикин дакъа санна.

џ элпан нийсайаздар.

Къасторан **ь, ѓ** хъаъркийн нийсайаздар.

Лексикологи

Лексикологи лингвистикин дакъа санна.

Дош – меттан коърта дакъа. Цхъа маџна долу а, дукха маџнашдолу а
дешнаш; дешан нийса а, тџедеана а маџна.

Синонимаш. Антонимаш. Омонимаш.

Лексически дошамийн тайпанаш а (маџнин дошам, синонимийн,
антонимийн, омонимийн дошамаш), ненан меттан дешнийн хъал
карадерзорехь цара ден гџуллакх а.

Цџена нохчийн а, тџеэчна а дешнаш.

Фразеологи

Фразеологизмаш, цџеран маџна, царах пайдаэцар.

Фразеологически эквиваленташ оърсийн маттахь.

Фразеологически дошамаш.

Дешан хЮттам а, дошкхолладалар а

Морфема меттан уггар жима маЪӀне дакъа санна.

Морфемийн тайпанаш.

Дешан лард а, чаккхе а. Орам, дешхълхе, суффикс.

Цхъанаораман (гергара) дешнаш.

Дошкхолладалар а, дошхийцадалар а.

Нохчийн маттахъ дешнаш кхолладаларан коьрта кепаш. Дешнаш кхолладаларехъ а, хийцадаларехъ а морфемашкахъ мукъачу а, мукъазчу а аьзнийн хийцадалар.

Дешнаш кхолладаларан морфемни кеп (дешхълхенан гЮьнца, суффиксан гЮьнца, дешхълхенан а, суффиксан а гЮьнца). Лардаш вовшахкхетарца дешнаш кхолладалар. Чолхе дешнаш. Чолхе-дацдина дешнаш.

Дешан морфемни анализ.

Морфологи. Къамелан оздангалла. Орфографи

Морфологи лингвистикин дакъа санна.

Коьрта къамелан дакъош. Къамелан дакъойн семантически, морфологически, синтаксически башхаллаш.

Коьрта къамелан дакъош, церан грамматически маЪӀна, морфологически билгалонаш, синтаксически гЮуллакх.

Цердош

Цердош къамелан дакъа санна. Цердешан йукъара грамматически маЪӀна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Къамелехъ цердешан гЮуллакх.

Долахъ а, йукъара а цердешнаш. Цердешнийн грамматически классаш. Цердешнийн терахъ. Цхъллин йа дукхаллин терахъан кеп бен йоцу цердешнаш.

Цердешнийн легарш. Диъ легар. Дожарийн маЪӀна.

Цердешнийн дожарийн чаккхенаш нийсайазйар.

Цердешнаш кхолладаларан некъаш.

Цердешнаш морфологически къастор.

Долахъ цердешнийн нийсайаздар.

Цердешнашца *ца* нийсайаздар.

Оьрсийн маттара тЕэцначу цхъадолчу цердешнийн нийсайаздар.

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Синтаксис лингвистикин дакъа санна.

Дешнийн цхъаьнакхетар а, предложени а нохчийн меттан синтаксисан дакъош санна. Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хъаьжжина, дешнийн цхъаьнакхетаран коьрта тайпанаш (цЦеран а, хандешан а).

Предложени а, цуьнан билгалонаш а. Предложенийн тайпанаш, аларан Иалашоне а, эмоцин билгалоне а хъаьжжина.

Дийцаран, хаттаран, тЕедожоран; айдаран а, айдаран йоцчу а предложенийн маЪӀнин а, интонацина башхаллаш.

Предложенин коьрта меженаш (грамматически лард).

Подлежащи а, сказуеми а предложенин коьрта меженаш санна.

Сказуемин подлежащица барт хилар.

Грамматически лардийн масалле хъаьжжина, предложенийн тайпанаш: цхълхе, чолхе.

Йаържина а, йаржаза а предложенеш. Предложенин коъртаза меженаш: къастам, кхачам, латтам. Къастам а, и гайтаран тайпаналлин гИрсаш а. Кхачам а (нийса а, лач а), и гайтаран тайпаналлин гИрсаш а. Латтам а, и гайтаран тайпаналлин гИрсаш; маЪне хъаьжжина, латтабийн тайпанаш (хенан, меттиган, даран суъртан, Іалашонан, бахъанин, бараман).

Предложенин цхъанатайпана меженаш, къамелехъ цара деш долу гІуллакх. Цхъанатайпанчу меженашца йолчу предложенийн интонацинбашхаллаш. Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш долу предложенеш.

Гедерзарца йолу предложени, интонацин башхаллаш.

Гедерзар а, и гайтаран гИрсаш а.

Цхъалхечу предложенин синтаксически анализ.

Ма-дарра къамелаца йолу предложенеш.

Ма-дарра къамелаца йолу предложенеш пунктуационни кечйар.

Диалог.

Йозанехъ диалог пунктуационни кечйар. Пунктуацн лингвистикин дакъа санна.

6КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара хаамаш

Нохчийн мотт – Нохчийн Республикин пачхъалкхан мотт а, нохчийн историн, культурин синъобздангалле кхачоран гИрс а.

Литературинматтах лаьцна кхетам.

Мотта,къамела

Монолог-суртхІоттор, монолог-дийцар, монолог-ойлайар; лингвистически темина хаам.

Диалоган тайпанаш: гІуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагабовлар.

Текст

Текстан маЪнин анализ: цуьнан композиционни башхаллийн,микротемийн а,абзацийн а,текстехъ предложенеш вовшахтосучу кепийн а, гИрсийн а; меттан суртхІотторан гИрсех пайдаэцар (Іамийнчун барамехъ).

Текстанхаамаш хийцар. Текстан план (цхъалхе, чолхе; цІеран, хаттаран); текстан коърта а, коъртаза а хаам; текст схъайийцар.

СуртхІоттор къамелан тайпа санна.

Адаман куьцан суртхІоттор.

ХІусаман суртхІоттор.

Іаламан суртхІоттор.

Меттиган суртхІоттор.

ДарийнсуртхІоттор.

Меттан функционални тайпанаш

ГІуллакхан стиль. Дахъедар. Расписка.Іилманан стиль. Дошаман статья. Іилманан хаам.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла. Орфографи

Билгалдош

Билгалдош къамелан дакъа санна. Билгалдешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Къамелехъ билгалдешан гІуллакх.

Билгалдашо цІердашца бартбар. Мухаллин а, йукъаметтигаллин а билгалдешнаш. Берта а, бертаза а билгалдешнаш. Лааме а, лаамаза а билгалдешнаш.

Мухаллин билгалдешнийн даржаш. Йуъхъанцара дарж. Дустаран дарж. ТІехдаларан дарж.

Билгалдешнаш терахъашца а, классашца а хийцадалар. Билгалдешнийн легар. Билгалдешнаш кхолладаларан некъаш.

Билгалдешнаш морфологически къастор.

Чолхечу билгалдешнийн нийсайаздар.

ТІеэцначу билгалдешнийн нийсайаздар.

Терахъдош

Терахъдош къамелан дакъа санна. Терахъдешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Къамелехъ терахъдешан гІуллакх.

МаъІне хъаъжжина, терахъдешнийн тайпанаш: масаллин, роІаллин терахъдешнаш.

ХІоттаме хъаъжжина, терахъдешнийн тайпанаш: цхъалхе, чолхе, хІоттаман терахъдешнаш. Берта а, бертаза а терахъдешнаш. Масаллин а, роІаллин а терахъдешнийн легадалар, алар, нийсайаздар. Терахъдешнийн кепаш нийса кхоллайалар.

Гулдаран терахъдешнех нийса пайдаэцар.

Терахъдешнаш морфологически къастор.

Терахъдешнийн нийсайаздаран норма: терахъдешнаш цхъаъна а, къаъстина а, дефисца а йаздар, терахъдешнийн дожарийн чаккхенаш нийсайазйар.

ЦІерметдош

ЦІерметдош къамелан дакъа санна. ЦІерметдешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Къамелехъ цІерметдешан гІуллакх.

МаъІне а, грамматически билгалонашка а хъаъжжина, цІерметдешнийн тайпанаш. ЦІерметдешнийн легар.

ЦІердешнаш, билгалдешнаш санна легалуш долу цІерметдешнаш. Йаххыйн цІерметдешнаш цІерниг а, лач а дожаршкахъ. Йаххыйн цІерметдешнийн (*вай, тхо*) тайп-тайпана маъІна. ЦІерметдашо цІердашца бартбар. Хаттаран а, йукъаметтигаллин а цІерметдешнийн башхалла.

ЦІерметдешнийн нийсайаздар.

Предложенехъ цІерметдешан гІуллакх.

ЦІерметдешнаш морфологически къастор.

Хандош

Хандош къамелан дакъа санна. Хандешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Къамелехъ хандешан гІуллакх.

Инфинитив а, цуънан грамматически билгалонаш а.

Инфинитиван суффиксаш: *-а, -о, -ан, -ен, -он*.

Хандешан хенаш. Маџна а, пайдаэцар а. Карара хан, йахана хан, йогу хан.

Карарчу хенан хандешнийн чаккхенаш нийсайазйар.

Йахана хан, цуьнан кепаш. Йаханчу хенан кепаш кхоллайалар. Йаханчу хенан хандешнийн чаккхенаш нийсайазйар.

Йогу хан, цуьнан кепаш. Йогучу хенан кепаш кхоллайалар.

Хандешан цхьаллин а, дукхазаллин а кепаш.

Хандешан терахьашца а, классашца а хийцадалар.

Хандешнаш морфологически къастор (Іамийнчун барамехь).

7КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Нохчийн мотт кхуьуш болу хилам санна. Къоман меттан, культурин, историн уьйр.

Мотт а, къамел а

Монолог-суртхІоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар.

Диалоган тайпанаш: гІуллакх дан дагадаийтар, вовших дагабовлар, хаамах жоп дехар, хаам бар.

Текст

Тексткъамелан произведени санна. Текстан коьрта билгалонаш (жамІ дар).

Текстан дІахІоттам. Абзац.

Текстанхаамаш хийцар: текстан план (цхьалхе, чолхе; цІеран, хаттаран, тезисан); текстан коьрта а, коьртаза а хаам.

Текстехьпредложенеш вовшахтосу гІирсаш а, кепаш а (жамІ дар).

Текстехь меттансуртхІотторангІирсаш.

Ойлайар къамеланфункциональни-маџнин тайпа санна.

Текстан-ойлайарандІахІоттаманбашхаллаш.

Текстан маџнин анализ: цуьнан композиционни башхаллийн,микротемийн а,абзацийн а,текстехь предложенеш вовшахтосучу кепийн а, гІирсийн а; меттан суртхІотторан гІирсех пайдаэцар (Іамийнчун барамехь).

Меттан функциональни тайпанаш

Меттан функциональни тайпанех лаьцна кхетам: буйцу мотт, функциональни стилаш (Іилманан, публицистикин, гІуллакхан), исбаьхьаллин литературин мотт.

Публицистикин стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш,меттан башхаллаш.

Публицистикинстилан жанраш (репортаж, йоза, интервью).

Публицистикин стилехь йолчу тексташкахь меттан суртхІотторан гІирсех пайдаэцар.

ГІуллакхан стиль.Пайдаэцаран гуо, функцеш,меттан башхаллаш.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла

Морфологи меттанІилманан дакъа санна (жамІ дар).

Хандош

Хандешан 1-раа, 2-г1аа спряженеш. Дешан орамехъ мукъа аьзнаш хийцадалар.

Кхечуьнга довлу а, ца довлу а хандешнаш.

Хандешан билгала, бехкаман, лааран, т1едожорансаттамаш. Хандешан хаттаран а, латтаман а кепаш.

Хандешнашца дацаран дакъалгаш (**ца, ма**) нийсайаздар.
Хандош морфологически къастор.

Причасти

Причасти хандешан кепсанна. Причастехъ хандешан а, билгалдешан а билгалонаш. Предложенехъ причастин синтаксически г1уллакх.

Причастин хенаш. Лааме а, лаамаза а причастеш. Причастин легар.

Причастин карчам.

Причасти морфологически къастор.

Причастийн дожарийн чаккхенаш нийсайазйар.

Причастешца суффиксаш нийсайазйар. Причастеш кхоллайалар.

Цхъайолу причастеш ц1ердешнашка а, билгалдешнашка а йерзар.

Причастешца **цацхъаьна** а, къаьстина а йаздар.

Причастинкарчамца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш.

Деепричасти

Деепричасти хандешан кепсанна. Деепричастехъ хандешан а, куцдешан а билгалонаш. Предложенехъ деепричастин синтаксически г1уллакх.

Деепричастин хенаш.

Деепричастин карчам. Деепричастица а, деепричастинкарчамцаа йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш.

Деепричастешцадацаран дакъалг**ца**нийсайаздар.

Масдар

Масдаран коьрта грамматически билгалонаш а, предложенехъ цуьнан синтаксически г1уллакх а.

Масдаран грамматически категореш: терахъ, классан гайтам.

Масдаран легар.

Масдаран карчам. Масдаран карчамехъ сацаран хъаьркаш.

Масдарца **ца**нийсайаздар.

Куцдош

Куцдашах кхетам. Куцдешнийн йукъара грамматически маь1на.

Куцдешнийн тайпанаш. Куцдешнийн дустаран даржаш.

Куцдешнийн кхолладалар.

Куцдешан синтаксически г1уллакх.

Куцдош морфологически къастор.

Куцдешнийн нийсайаздар: цхъаьна, къаьстина, дефисца йаздар.

Г1уллакхан къамелан дакъош

Г1уллакхан къамелан дакъойх йукъара кхетам. Коьрта къамелан дакъош г1уллакхан къамелан дакъойх къастор.

Дешт1аьхье

Дешт1аьхье г1уллакхан къамелан дакъа санна.

Дешт1аьхье, цуьнан маь1на, морфологически билгалонаш, синтаксически г1уллакх.

ДештІаьхъенийн тайпанаш.
Кхечу къамелан дакъойх кхоллайелла дештІаьхъенаш.
Церан нийсайазйар.

Хуттург

Хуттург гІуллакхан къамелан дакъа санна. Хуттург предложенин цъханатайпана меженаш а, чолхечу предложенин дакъош а вовшахтосу гІирс санна.

Хуттургийн тайпанаш, шайн хІоттаме хъаьжжина:цхьалхе, чолхе, хІоттаман.ХІоттаманхуттургийн нийсайазйар.

Хуттургийн тайпанаш, шайн маьІне хъаьжжина:
цхъаьнакхетаран а, карара а.

Текстехь хуттургийн маьІна. Къамелехь хуттургех,церан маьІне хъаьжжина, пайдаэцар.Хуттургех предложенеш а,текстан дакъош а вовшахтосучу гІирсех санна пайдаэцар.

Предложенин цъханатайпана меженаша, чолхечупредложенийндакъош авовшахтосучухуттургашца (*а, йа*) йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.

Дакъалг

ДакъалггІуллакхан къамелан дакъа санна.

Дакъалгийн тайпанаш, шайнмаьІне а, пайдаэцаре а хъаьжжина.

Дакъалгийн нийсайаздар. Тайп-тайпанчукъамелан дакъошца дакъалгаш дефисца а, къаьстина а йаздар.

Айдардош

Айдардашах кхетам. Къамелехь айдардешанмаьІна.

Айдардешанбилгалонаш. Айдардешнашцайолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.

Азтардаран дешнаш.

Айдардешнийн интонацица а, сацаран хъаьркашца а къастор.

8КЛАСС

Маттах лаяцна йукъара кхетам

Нохчийн мотт кавказан кхечу къаьмнийн меттанашна йукъахь.

Мотт а, къамел а

Монолог-суртхІоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар; Илманан хаамца къамел дар.

Диалог.

Текст

Текста, цуьнан коьрта билгалонаш а.

Къамелан функциональни-маьІнин тайпанийнбашхаллаш(дийцар,суртхІоттор,ойлайар).

Текстан хаамаш хийцар:тайп-тайпанчу хьостанашкара хаам сьхахаржар; лингвистическидошамех пайдаэцар;тезисаш,конспект.

Меттан функциональни тайпанаш

ГІуллакханстиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш,меттан башхаллаш.

ГІуллакхан стилан жанраш (дІахъедар,кхеторан кехат, автобиографи,характеристика).

Илманан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш.

Илманан стиламан жанраш (реферат, Илманан тема доклад).

Текстехь меттан тайп-
тайпанчу функционалн тайпанийн цхьаьнадар, текстехь предложенеш
вовшахтосу гирсац.

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оьздангалла. Пунктуаци

Синтаксислингвистикин дакъа санна.

Дешнийн цхьаьнакхетар а, предложени асинтаксисан дакъош санна. Пунктуаци. Сацаран хьаьркийн функцеш.

Дешнийн цхьаьнакхетар

Дешнийн цхьаьнакхетаран коьрта билгалонаш.

Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хьаьжжина, дешнийн цхьаьнакхетаран тайпанаш: хандешан а, цIеран а.

Дешнийн цхьаьнакхетарехь карарчу уьйран кепаш: бартбар, урхалла, тIетовжар.

Дешнийн цхьаьнакхетарийн синтаксически анализ.

Предложени

Предложени. Предложенин коьрта билгалонаш: маьIнин а, интонацин айуьзна хилар, грамматически кечйар.

Предложенийн тайпанаш, аларан Iалашоне хьаьжжина, (дийцаран, хаттаран, тIедожоран), эмоцин билгалонехьаьжжина, (айдаран, айдаран йоцу). Церан интонацин а, маьIнин а башхаллаш.

ТIедожоран предложенешкахь меттан тIедожоран кепех пайдаэцар.

Барта а, йозанан а къамелехь предложенеш кечйаран гирсац (интонаци, маьIнин тохар, сацаран хьаьркаш).

Грамматически лардийн масалле хьаьжжина, предложенийн тайпанаш (цхьалхе, чолхе).

Коьрта меженаш хиларе хьаьжжина, цхьалхечу предложенийн тайпанаш (цхьанахIоттаман, шинахIоттаман).

Коьртаза меженаш хиларе хьаьжжина, предложенийн тайпанаш (йаьржина, йаржаза).

Йуьззина а, йуьззина йоцуа предложенеш.

Диалоган къамелехь йуьззина йоцчу предложенех пайдаэцар, барта къамелехь йуьззина йоцчу предложенин интонаци ларйар. *ХIаь, хIан-хIа* дешнашца йолчу предложенийн грамматически а, пунктуационни а, интонацин а башхаллаш.

Цхьалхе предложени хIотторан а, инверсех пайдаэцаран а норманаш.

ШинахIоттаман предложени

Предложенин коьрта меженаш

Подлежащи а, сказуеми а предложенин коьрта меженаш санна. Подлежащин хиларан кепаш. Подлежащин тайпанаш.

Сказуемин тайпанаш а (хандешан цхьалхе, хандешан хIоттаман, цIеранхIоттаман), сказуемин хиларан кепаша.

Подлежащиний, сказуеминий йуккъехь тире.

Предложенин коьртаза меженаш

Предложенин коъртаза меженаш, церан тайпанаш.
Къастам предложенин коъртаза меже санна. Берта а,
бертаза а къастамаш.

Йуххедиллар къастаман шатайпа кеп санна. Кхачам предложенин
коъртаза меже санна. Нийса а, лач а кхачамаш.

Латтам предложенин коъртаза меже санна. Латтамийн тайпанаш
(меттиган, хенан, бахъанин, Іалашонан, даран
суъртан, дуьхьалара, бехкаман, бараман).

ЦхъанахІоттаман предложени

ЦхъанахІоттаман предложенеш, церан грамматически билгалонаш.

ЦхъанахІоттаман предложенийн а, шинахІоттаман йуьззина йоцчу
предложенийн а грамматически башхаллаш.

ЦхъанахІоттаман предложенийн тайпанаш: цІеран,
билгала-йуьхъан, билгалза-йуьхъан, йукъара-йуьхъан, йуьхъза
предложенеш.

Къамелан тайп-тайпанчу стилашкахъ цхъанахІоттаман
предложенех пайдаэцар.

Чолхейаьлла цхъалхе предложени. Цхъанатайпанчу меженашца предложенеш

Предложенин цхъанатайпана меженаш, церан билгалонаш,
вовшахтосу гІирсаш. Предложенин цхъанатайпанчу меженийн уьйр:
хуттургаш йолу а, хуттургаш йоцу а. Интонаци, сацаран хъаьркаш.

Цхъанатайпана а, цхъанатайпана боцу а къастамаш.

Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш долу предложенеш.

Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш долчу
предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хІитторан норманаш.

Йух-йуха йалочу *а*, *йа* хуттургашца йозучу цхъанатайпанчу
меженашца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хІитторан
норманаш.

Шакъаьстинчу меженашца йолу предложенеш

Шакъастар. Шакъаьстинчу меженийн тайпанаш (шакъаьстина
къастамаш, шакъаьстина йуххедилларш, шакъаьстина латтамаш).

Латтамийн дурсаш.

ТІедерзаршца а, йукъайалочу, йукъахІитточу конструкцешца а йолу предложенеш

ТІедерзар. ТІедерзаран коърта гІуллакх.

Даьржина а, даржаза а тІедерзар.

Йукъайало конструкцеш.

Йукъайалочу конструкцийн тайпанаш, маьІне хъаьжжина, (тешна
хилар йа цахилар, тайп-тайпана синхаамаш, хаам хъаьнгара бу, ойланийн
рогІалла а, церан уьйр а, кечйаран кепаш агойтучу маьІнехъ йукъадало
дешнаш).

ЙукъахІитто конструкцеш.

Предложенин меженех тера догІуш долу йукъадало дешнаш, дешнийн
цхъаьнакхетарш.

Йукъайалочу а, йукъахІитточуа конструкцешца, тІедерзаршца
(даьржина а, даржаза а), айдардешнашца йолу предложенеш хІитторан
норманаш.

Йукъайалочу а, йукъахІитточуа конструкцешца, тІедерзаршца,
айдардешнашца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хІитторан

норманаш.

Предложениян синтаксически а, пунктуационни анализ.

Ма-дарра а, лач а къамел

Ма-дарра а, лач а къамел. Ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенийн дахоттам.

Цитаташ. Алар йукъа цитаташ йалоран кепаш. Ма-дарра а, лач а къамелаца предложенеш хитторан норманаш; ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенешкахь, цитаташ йалорехь сацаран хьаьркаш хитторан норманаш.

9КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Нохчийн Республикехь нохчийн матто кхочушден гуллакх.

Нохчийн мотт вайн заманан дуьненахь.

Мотт а, къамел а

Барта а, йозанан а, монологически а, диалогически а къамел, полилог (карладакхар).

Къамелан гуллакхан кепаш: дийцар, йоза, ладогар, йешар (карладакхар).

Ладогаран кепаш: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара.

Йешаран кепаш: аморан, довзийтаран, хьажаран, лехаман.

Дахарехь, книгаш йешарехь зеделачунна, суьрташна, иллюстрацешна, чулацман суьртана те а тевжаш, теме а, текаренан хьелашка хьаьбжина, тайп-тайпана коммуникативни хьажам болу барта а, йозанан а аларш кхоллар (цу йукъахь сочиненеш-миниатюраш а).

Ладогначу йа йешначу текстан чулацман ма-барра, хоржуш, бацбина схьабийцар.

Къамелан практикехь барта а, йозанан а аларш кхолларехь нохчийн литературин меттан норманаш (орфоэпически, лексически, грамматически, стилистически, орфографически, пунктуационни) ларйар.

Дешаран книгица, лингвистически дошамашца, справочни литературица болх баран кепаш.

Текст

Текстехь къамелан тайп-тайпана функционални-маьнин тайпанаш цхьаьнадар, цу йукъахь исбаьхьаллин произведенешкахь меттан тайп-тайпанчу функционални тайпанийн элементийн цхьаьнайар а.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьнин тайпанех йолчу тексташкахь меттан суртхотторан гирсех пайдаэцаран башхаллаш.

Текстан хаамаш хийцар.

Меттан функционални тайпанаш

Вайн заманан нохчийн меттан функционални тайпанаш: буйцу мотт; функционални стилаш: илманан (илманан-дешаран), публицистикин, гуллакхан; исбаьхьаллин литературин мотт (карладакхар, жам дар).

Гуллакхан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, къамел даран тайпаналлин хьелаш, къамелан хьесапаш, илманан стилаца богуш болу меттан гирсаш. Тезисаш, конспект, реферат, рецензи.

Исбаъхьаллин литературин мотт а, вайн заманан нохчийн меттан тайпанех иза къаьсташ хилар а. Исбаъхьаллин меттан коьрта башхаллаш: васт хилар, гайтаран-исбаъхьаллин гIирсех а, ткъа иштта меттан кхечу функционални тайпанийн меттан гIирсех а шуйра пайдаэцар.

Нохчийн меттан коьрта гайтаран-исбаъхьаллин гIирсаш, къамелехь царах пайдаэцар (метафора, эпитет, дустар, гипербола, олицетворени).

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Чолхе предложени

Чолхечу предложених кхетам (карладаккхар). Чолхечу предложенийн тайпанаш.

Чолхечу предложенин дакъойн маъIнин, дIахIоттаман, интонацин цхьаалла.

Чолхе-цхьаьнакхетта предложени

Чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенех а, цуьнан хIоттамаха кхетам.

Чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенин дакъош вовшахтосу гIирсаш.

Предложенин дакъошна йукъахь тайп-тайпана маъIнин уьйраш йолчу чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенийн интонацин башхаллаш.

Къамелехь чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенех пайдаэцар.

Чолхе-цхьаьнакхетта предложени хIотторан норманаш;

чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенешкахь сацаранхьаьркаш хIитторан норманаш.

Чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенийн синтаксически а, пунктуационнианализ.

Чолхе-карара предложени

Чолхе-карарчу предложенех кхетам. Предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош.

Хуттургаш а, хуттургийн дешнаш а. Карарчу хуттургийн а, хуттургийн дешнийн а башхаллаш.

Чолхе-карарчу предложенийн тайпанаш, коьртачу а, тIетухучу а дакъошна йукъарчу маъIнин башхаллашка, дIахIоттаме, уьйран синтаксически гIирсашка хьаьжжина.

Чолхе-карара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхьалхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хилар.

Къастаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш. Кхачаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш. Латтабийн тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш. Хенан тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш. Бахьанин, Iалашонан тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара

предложенеш. Бехкаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш. Даран суьртан, бараман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш.

Чолхе-карара предложени хIотторан норманаш; коьртачу декъах кхачаман тIетуху а, латтабийн тIетуху а предложенеш хуттургаца, хуттурган дешнашца дIахоттарчалхьаьнакхетта-карара предложени хIоттор.

Масех тIетухучуьнца йолу чолхе-карара предложенеш.

Чолхе-карарчу предложенешкахь сацаран хьаьркаш хIитторан норманаш.

Чолхе-карарчу предложенийн синтаксически а,
пунктуационнианализ.

Хуттургаш йоцу чолхе предложени

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех кхетам балар.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъошна йукъара маьИнин йукъаметтигаш. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин тайпанаш. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех къамелехь пайдаэцар. Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш а, хуттургаш йолу чолхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хилар.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъойн уьйран гIирсаш: интонаци, сацаран хьаьркаш. Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш дагардаран маьИница. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь цIоьмалг а, цIоьмалгаца гIадам а.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш бахьанин, кхеторан, гIедузаран маьИнашца. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь шитIадам.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш хенан, дуьхьалара, бехкаман, гIаьхьалонан маьИнашца. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь тире.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн синтаксически а,
пунктуационнианализ.

КОЪРТАЧУЙУКЪАРЧУ ДЕШАРАН ТIЕГIАНЕХЬ «НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТ КАРАЙЕРЗОРАН КХОЧУШДАН ЛОРУ ЖАМIАШ

ЛИЧНОСТНИ ЖАМIАШ

Коьртачу йукъарчу дешаран нохчийн меттан Герггара белхан программа карайерзоран личностни жамIашка кхочу дешаран а, кхетош-кхиоран а гIуллакхийн цхьааллехь, нохчийн къоман ламасталлин социокультурни, синьобздангаллин мехаллашца, йукъараллехь тIеэцначу низаман бакьонашца, норманашца догIуш а долуш, цул сов, жамIаша ша-шен

довзарехь, ша-шен кхетош-кхиорехь, ша-шен кхиорехь адаман чохьбара хьелаш кхолларехь аьтто а бо.

Коьртачу йукъарчу дешаран нохчийн меттан Герггара белхан программа карайерзоран личностни жамIаша гайта деза позитивни мехаллех кхетаран къепен куьйгаллица болх бан дешархой кийча хилар, цуьнан къепенбуха тIехь а, кхетош-кхиоран гIуллакхдаран коьрта некъаш кхочушдарехь а гIуллакхдаран зеделларг совдаккхар, цу йукъахь кху декъахь:

Граждански кхетош-кхиоран:

гражданинан декхарш кхочушдан а, цуьнан бакьонаш тIеэца а кийча хилар, кхечу адамийн бакьонаш, маршо, бакьдолу хьашташ ларар; доьзалан, дешаран хьукматан, меттигерчу йукъараллин, виначу мехкан, пачхьалкхандахарехь жигара дакъалацар, цу йукъахь нохчийн маттахь йазийнчу литературин произведенешкахь гайтинчу хьелашца дустарехь дакъалацар а; экстремизман, дискриминацин муьлхха а кеп тIецаэцар; адаман дахарехь тайп-тайпанчу йукъараллин институташа дечу гIуллакхах кхетар; коьртачу бакьонех, марсонах, гражданинан декхарех, йукъараллин норманех, нохчийн маттахь йазийнчу литературин произведенешкарчу масаллийн буха тIехь кхийнчу поликультурни йукъараллехь адамийн

вовшашца йолчу йукъаметтигийн бакъонех лаьцна кхетам хилар; цхъаьна тайп-тайпана гIуллакхаш кхочушдан кийча хилар, вовшех кхета, вовшашна гIо дан гIертар; ишколан шайн урхаллехъ жигара дакъалацар; гуманитарни гIуллакхдарехъ дакъалаца кийча хилар.

Патриотическикхетош-кхиоран:

Нохчийн Республикин пачхьалкхан матто санна нохчийн матто дечу гIуллакхах кхетар; нохчийн мотт, истори а, шен мехкан культура а йовза лаам гучубаккхар; нохчийн маттаца, шен Даймехкан кхиамашца, Илманца, исбаьхьаллица, тIеман хьуьнаршца, халкъан кьинхьегаман кхиамашца, (цу йукъахьисбаьхьаллин произведенешкахъ гайтинарш а), мехала йукъаметтигаш йолуш хилар; Нохчийн Республикин символш, пачхьалкхан дезденош, исторически а, Iаламан а тIаьхьало, хIолламаш, тайп-тайпанчу къаьмнийн ламасташ ларар.

Синьобздангаллин кхетош-кхиоран:

гIиллакх-обздангалла къасточу хьелашкахъ обздангаллин мехалла а, норманаш а йовзар; шен леларан, цу йукъахъ къамел даран а, шегара даьллагун а, ткъа иштта обздангаллин, бакъонийн норманашка хьаьжжина, кхечу адамийн леларан а, цаьргара даьллагун а мах хадо кийча хилар, диначу хIуманан хин йолчу тIаьхьалонах кхетар тидаме а обцуш; йукъараллехъ лело ца догIу гIуллакхаш адамийн леларан норманашца а, бакъонашца а цхъаьна ца догIу гIуллакхаш жигара тIецаэцар; шен а, йукъараллин а меттиган хьелашкахъ адаман маршо а, жьопалла а.

Эстетическикхетош-кхиоран:

шен а, кхечу а халкъийн исбаьхьаллин тайп-тайпанчу кепех, ламастех, кхоллараллех кхеташ хилар; исбаьхьаллин эмоцин тIеIаткъамах кхетар; зIенан а, ша-шен гайтаран а гIирсех санна исбаьхьаллин культурин мехаллех кхетар; даймехкан а, дуьненан а исбаьхьаллин мехаллех кхетар; исбаьхьаллин тайп-тайпанчу кепашкахъ ша-шен гайтарегIертар.

Физическикхетош-кхиоран, могошаллин культура а, синхаамийнхьал а кхиоран:

шен дахарехъ, книгаш йешарехъ зеделлагунна тIе а тевжаш, дахаран мехаллех кхетар; шен могошаллина жьопаллехъ хилар а, дахаран могошчу кепана тIехъажам хилар а (аьхна кхача, гигиенин бакъонаш ларйар, дIанисийна дешаран а, садаIаран а раж; диллина физически жигаралла); тIаьхьенех кхетар, зене марздаларш (спирт малар, цигаьрка озар, наркотикашка марзвалар), физически (а, синIаткъаман а, могошаллина зене йолу кхин тайпа кепаш тIецаэцар; кхерамзаллин бакъонаш ларйар, цу йукъахъ ишколан меттан дешаран процессехъ интернет-гуонехъ кхерамзаллин леларан карадерзарш а; халахетарех а, хийцалуш долчу йукъараллин, хааман, Iаламан хьолех а вола хьуьнар хилар, цу йукъахъ шена зеделлагун кхеташ а, кхин дIа йолу Iалашонаш хIиттош а; йемал ца беш, ша а, кхиберш а тIеэца хаар; шен а, кхиболчеран а синхаамийн хьолах кхета хаар, шегара хьал гайтархьама меттан гIирсех нийса пайдаэцар, цу йукъахъ нохчийнматтахъ йазйинчу литературин произведенешкарчумасалшна тIе а тевжаш; рефлексин карадерзарш кхиор, шегара а, ткъа иштта кхечу стагера а гIалат дала бакъо хилар къобалдар.

Къинхъегаман кхетош-кхиоран:

технологин а, йукъараллин а хъажаман практикинхъесапаш (добзалан, ишколан, гАлин, мехкан дозанехъ) кхочушдарехъ жигара дакъалаца тЕхъажам хилар, цу тайпана гУллакх дАдоло, план хЮтто а, ша кхочушдан а хъуьнар хилар;

корматаллаш а, тайп-тайпана къинхъегам а практикехъ Iамо дог дар, цу йукъахъ Iамочу предметан хаарех пайдаэцаран а, филологаша, журналисташа, йаздархоша бен болх бовзаран а буха тЕхъ а; къинхъегаме а, къинхъегаман жамIашка а ларам хилар; шен а, йукъараллин а хъашташ тидаме а оьцуш, кхетарца харжар, дешаран, дахаран хъесапийн шен траектори дАхЮттор; хиндолчух долу шен хъесапаш схъадийца хаар.

Экологинкхетош-кхиоран:

гонахарчу декъехъ хъесапаш кхочушдархъама йукъараллин а, Iаламан а Iилманийн декъехъ долчу хаарех пайдаэцар, дечун план хЮттор, гонахарчарна цунах хила тарлучу тIаьхъалонан мах хадор; экологин проблемех лаьцна шена хетарг хъекъале а, нийса а схъаала хаар;

экологин культурин тIегIа лакхайаккхар, экологин проблемаш йаккхий хиларх а, уьш къасто некъаш лаха дезарх а кхетар; гонахарчарна зуламе долу дараш жигара тIецаэцар, цу йукъахъ экологин проблемаш ойъу литературин прозведенеш йовзарца кхиьнарш а; Iаламна, йукъараллина, технологина йукъахъ долчу хъелашкахъ гражданина а, хъаштхочо а санна айхъа дан дезачух кхетар; экологин хъажаман практикин гУллакхдарехъ дакъалаца кийча хилар.

Iилманан довзаран мехаллин:

адаман а, Iаламан а, йукъараллин а кхиаран коьртачу низамех, адаман Iаламан а, йукъараллин а гуонаца йолчу уьйрех, меттан кхиаран низамех лаьцначу Iилманан кхетамийн вайн заманан къепеца гУллакхдарехъ кхиар; меттан а, йешаран а культура, йешаран говзалла дуьне довзаран гIирс санна карайерзор; ишколан меттан дешаран башхаллаш лоруш, лехаман гУллакхдаран коьрта хаарш карадерзор; зеделлачух, диначух, тидамех кхетарна тЕхъажам а, шен а, йукъарчу а хьоле кхачаран некъаш кхачаме дало гIертар а.

Дешархо йукъараллина, Iаламан агуонан хийцалучу хьолех воларан:

йукъараллин зеделларг, коьрта йукъараллин гУллакхаш, йукъараллехъ леларан бакъонаш, норманаш, йукъарлонашкахъ а, тобанашкахъ а йукъараллин дахаран кепаш дешархоша карайерзор, корматаллин гУллакхдарца, ткъа иштта добзал а, кхечу культурин гуонера нахаца йукъараллин зIе хиларан гурашкахъ вовшахтоьхна тобанаш а йукъа а лоцуш; билггал доцчу хъелашкахъ зIе хиларан хъашт, кхечеран хаарш а, царна зеделларг а тIеэца кийча хилар; практически гУллакхдарца шена хууш долчун тIегIа лакхадаккхарехъ билггал доцчу хъелашкахъ даран хъашт хилар, цу йукъахъ кхечу нахах Iама хаар а, цхъаьна гУллакхдарехъ кхечарна зеделлачух девза гУллакхаш, карадерзарш, керла хаарш тIеэца хаар а; объектех, хиламех лаьцна гипотезаш, цу йукъахъ хъалха бевзаш цахилларш а, кхетамаш, ойла кепе йалоран, васташ цхъаьнадалоран говзалла а, керла хаарш а кхио оьшуш хилар а; шен хаарш къен хиларх кхетар, шен кхиаран хъесап хЮттор; коьртачу кхетамех, терминех, кхиаран концепцин декъехъ шена хетачух пайдаэца хаар, экономикин, йукъараллин, Iаламан вовшашца йолу уьйр

гучуйаккха а, талла а хаар, гонахарчунна Іаткъам бар, Іалашонашка кхачар, кхайкхамаш а, хила тарлун йаккхий тІаьхьалонаш а эшор тидаме а оьцуш, ша дечун мах хадо хаар;

книгаш йешарехь, къамел дарехь, дахарехь зеделлачунна тІе а тевжаш, Іаткъамечу хьолах кхета, хуьлучу хийцамийн, церан тІаьхьалонийн мах хадо; Іаткъамечухьолан мах хадо, тІеэцна сацамаш, дараш нисдан; кхераман, тІаьхьалонан мах хадо а, кепе йало а, зеделларг кхио, хІоьттинчу хьолехь диканиг лаха хаа; кхиаман гаранти йоцуш, гІуллакх дан кийча хила хьуьнар хилар.

МЕТАПРЕДМЕТНИ ЖАМІАШ

1. Дешаран универсальни довзаран дараш карадерзор

КобртамаьІнин дараш:

меттан дакъойн, меттан хиламийн, процессийн ладаме билгалонаш гучуйаха а, билгалйаха а;

меттан дакъош (хиламаш) тайпанашка дІасадекъаран ладаме билгало, жамІдарна а, дустарна а бахьанаш, кхочушйечу анализан критереш къасто; ладамечу билгалоне хьаьжжина, меттан дакъош тайпанашка дІасадекъа;

низаме хьаьжжина дерг а, цхьаьнацадогІург а къасточу факташкахь, хаамашкахь, тидамашкахь гучудаккха; низаме хьаьжжина дерг а, цхьаьнацадогІург а гучудаккхаран критереш йала;

хІоттийна дешаран декхар кхочушдарна оьшучу текстан хааман къоьлла гучуйаккха;

меттан процессаш Іаморехь бахьанин-тІаьхьалонан уьйраш гучуйаха; дедукцин а, индукцин а ойланаш сацарх, тера йогІу ойланаш сацарх пайдаэцарца жамІаш дан; уьйрех лаьцна гипотезаш кепе йало;

текстийн тайп-тайпанчу кепашца, меттан тайп-тайпанчу дакъошца болх барехь дешаран хьесап кхочушдаран кеп шен лаамехь харжа, кхочушдаран вариантш йустуш а, гІолехь вариант хоржуш а, ша билгалйина критереш тидаме оьцуш а.

Кобрталехаман дараш:

хаттарех пайдаэца мотт Іаморехь хааран лехаман гІирсах санна;

хьолан бакъ долчун а, лууш долчун а йукъара цхьаьнацадогІург гойту хаттарш кепе дало а, долуш дерг а, лобхуш дерг а шен лаамехь дІахІотто а;

шена хетарг а, кхечарна хетарг а бакъ хиларх лаьцна гипотеза кхолла, шена хетарг а, ойла а тІечІагІйан;

дарийн алгоритм хІотто, дешаран хьесапкхочушдарехь цунах пайдаэца;

меттан дакъойн, процессийн, бахьанин-тІаьхьалонан уьйрийн, объектийн вовшашца йозуш хиларан башхаллаш дІахІитторехь ша хІоттийнчу планаца жима таллам бан;

лингвистически таллам (эксперимент) барехь схьаэцначу хааман мегаш хиларан а, бакъхиларан а мах хадо; биначу тидаме, талламе хьаьжжина, жамІаш ша кепе дало; схьаэцна жамІаш бакъхиларан мах хадоран гІирсаш караберзо;

процессийн, хиламийн кхин дІа хила тарлуш долу кхиара, тера

догӀучу хьелашкахь церан тӀаьхалонаш а билгалйаха, ткъа иштта керлачу хьелашкахь а, контексташкахь а церан кхиарах лаьцна шайна хетарг ала.

Хаамца болх бар:

деллачу дешаран хьесапе а, йалийнчу критерешка а хьаьжжина, хаамаш лахарехь а, схьакъасторехь а тайп-тайпанчу кепех, гӀирсех, жоп дехарх пайдаэца;

тексташкахь, таблицашкахь, схемашкахь белла хаам схьакъасто, талла, къепе бало, хааман кхетам бала, цуьнан жамӀдан;

чулацамехь болу хаам бакъ хиларе а, мегаш хиларе а хьаьжжина, текстан мах хадорхьама а, дешаран хьесапаш кхочушдаран Ӏалашонца оьшучу хаамах кхетархьама а ладогӀаран а, йешаран а тайп-тайпанчу кепех пайдаэца;

хӀиттийнчу Ӏалашонашка хьаьжжина, цхьана йа масех хьостанера хаамаш схьаэцархьама, жамӀдархьама, къепе балорхьама маьӀнин йешарх пайдаэца;

тайп-тайпанчу хаамийн хьостанашкара тера догӀу тӀечӀагӀдаршкарго (цхьа оила, верси бакъйеш йа харцйеш йолу);

хаам луш йолу уггар гӀолехь кеп (текст, презентаци, таблица, схема) ша схьахаржа а, кхочушден хьесапаш, коммуникативни хӀоттаме хьаьжжина, чолхе йоцчу схемашца, диаграммашца, кхечу графикаца, церан вовшех йозуш хиларца гайта а;

хьехархочо йеллачу йа ша хӀоттийнчу критерешца хааман тешаме хиларан мах хадор;

хаамаш къепе бало а, эвсараллица дагахь латто а.

2. Дешаран универсальни коммуникативни дараш карадерзор

ТӀекаре:

тӀекаренан хьелашка, Ӏалашонашка хьаьжжина, хетарг кхолла а, цунах кхета а, эмоцеш гайта; диалогашкахь а, дискуссешкахь а, барта монологически къамелехь а, йозанан тексташкахь а ша (шена хетарг) гайта;

тӀекаренан ишарш йаран (дешнашца боцу) гӀирсаш бовза, йукъараллин хьаьркийн маьӀнех кхета;

къовсаме хьелаш кхолладаларан бахьанаш довза, къовсамаш малбан, дагадовла;

кхечеран дагахь долчух кхета, къамелхочуьнца лараме хила, хьайн дуьхьалонаш оьздачу кепе йерзо;

диалог/дискусси дӀайахьарехь йийцаре йиллинчу темица догӀу хаттарш дала а, хьесап кхочушдарна а, дика лаарца йолчу тӀекаренна тӀетарна атӀехьажийна йолу ойланаш ала а;

шена хетарг диалоган кхечу декъашхошна хетачунна дуьхьалхӀотто, башхаллаш а, позицийн тера хилар а гучудаккха;

йиначу меттан анализан, кхочушйинчу лингвистически экспериментан, талларан, проектан жамӀаш нахана гуш-хезаш довзийта;

презентацин Ӏалашо а, аудиторин башхаллаш а лоруш, къамел даран барам ша харжа, цуьнга хьаьжжина, иллюстрацин материалах пайдаэцарца барта а, йозанан а тексташ хӀитто.

ЦхьаьнагӀуллакхар:

билггал йолу проблема кхочушйарехь тобанца а, ша а бен болх гӀолехьхиларх кхета а, цунах пайдаэца а, йуьхьарлаьцна Ӏалашо

кхочушйарехь вовшашца зIе хиларан тобанан кепех пайдаэцар оьшуш хилар билгалдаккха;

цхъаьна гIуллакхдаран Iалашо йуьхьарлаца, цу Iалашоне кхача цхъаьна дараш хIитто: гIуллакх дIасадекъа, барт бан, цхъаьна бечу белхан процесс а, жамI а дийцаре дан; масех адамна хетачун жамI дан, куьйгалла дан, тIедиллар кхочушдан, муьтIахь хила кийча хилар гучудаьккха;

цхъаьна бен болх вовшахтохаран план хIотто, шен гIуллакх къасто (вовшашца зIе хиларан массо а декъашхочунна бакъахьа хетарг а, церан таронаш а лоруш), тобанан декъашхошна йукъахь хьесапаш дIасадекъа, белхан тобанийн кепашкахь дакъалаца (дийцаре диллар, вовших дагавалар, «хьен штурм», кхийерш а);

белхан шен дакъа кхочушдан, оцудекъехьлакхарчу жамIашка кхача, тобанан кхечу декъашхойн дарашца шен дарийн уьйр хилийта;

йукъарчу балха тIехь ша дакъалацаран эьсараллин мах хадо вовшашца зIе хиларан декъашхоша шаьш хIиттийнчу критерешца; жамIаш йуьхьанцарчу хьесапцаа, тобанан хIора декъашхочун цу жамIашка кхачоран гIуллакхца адуста, жобпаллин гуо дIасабекъа а, тобанна хьалха отчет йала кийча хила а.

3. Дешаран универсальни регулятивни дараш карадерзор

Ша-шен вовшахтохар:

дешаран а, дахаран а хьелашкахь кхочушйен проблемаш гучуйаха; сацам баран тайп-тайпана некъаш довза (ша цхъамма, тобанехь сацам бар, тобано сацам бар);

хьесап кхочушдаран алгоритм (йа цуьнан дакъа) ша хIотто, болчу гIирсашка а, шен таронашка а хьаьжжина, дешаран хьесап кхочушдаран кеп къасто, сацаман йеллаварианташ тIечIагIйан;

дарийн планша хIотто, иза кхочушйарехь оьшу нисдарш йукъадало; шена хетарг къасто а, шен сацамах жобпаллатIеэца а.

Ша-шен таллар:

ша-шен талларан (цу йукъахь къамелан а), ша-шен догдайтаран, рефлексин тайп-тайпана кепаш карайерзо;

дешаран хьолан нийса мах хадо а, иза хийцаран планйало а;

дешаран хьесап кхочушдарехь хила тарлуш йолу халонаш ган а, хийцалучу хьелашна адаптаци йан а;

гIуллакхдаран жамIашка кхачаран (цакхачаран) бахьанех кхето; коммуникативни аьтто цахиларан бахьанех кхета а, уьш ца хилийта хаа а, карадерзийнчу къамелан зеделлачун мах хадо, тIекаренан Iалашонашка а, хьелашка а хьаьжжина, шен къамел нисдан а; тIекаренан Iалашонан а, хьелийн а жамI цхъаьнадаран мах хадо.

Синхаамийн интеллект:

шен а, кхечеран а синхаамаш тIехь урхалла даран хьуьнар кхио; синхаамаш хиларан бахьанаш гучудаха а, талла а; кхечу стеган дагахь долчух а, цуьнан бахьанех а кхета, къамелан хьал а толлуш; шен синхаамаш гайтаран кеп нисйан.

Ша а, кхиберш а тIеэцар:

кхечу стагах а, цунна хетачух а кхеташ хила; ша а, кхиберг а гIалатвала бакъо йолушхиларх кхета;

ша а, кхиберш а, йемал ца беш, тIеэцар; цIеначу дагара хила;

гонахарчу дерригенна а Іуналла дан йиш цахиларх кхета.

ПРЕДМЕТАН ЖАМІАШ

5КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара хаамаш

Нохчийн меттан хьолах а, исбаьхьаллеха кхеташ хила, цунна тешалла деш долу масалш дало.

Лингвистикин коьрта дакъош, меттан а,къамелан а коьрта дакъош довза (аз, морфема, дош, дешнийн цхьаьнакхетар, предложени).

Мотта,къамела

Барта а, йозанан а къамелан, монологан а,диалоган а йукъара башхаллаш билгалйаха;хІора дийнан дахарехь а, дешарна тІехъажийна долу хьесапашкхочушдарехь а къамелан гІуллакхдарантайпанийн башхаллаш тидаме эца.

Дахарехь биначу тидамийн, Іилманан-дешаран, исбаьхьаллин, Іилманан-кхетаме йолу литература йешаран буха тІехь барамехь 5 предложенел кІезиг доцу барта монологически аларш хІитто.

Лингвистически теманашна йолчу диалогехь а (Іамийнчун барамехь), дахарехь биначу тидамийн буха тІехь йолчу диалогехь/полилогехь а дакъалаца (барамехь 3 репликел кІезиг йоцуш).

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьІнин тайпанийн Іилманан-дешаран, исбаьхьаллин тексташкаладагІаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара.

Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хьажаран, довзийтаран, Іаморан, лехаман.

Барамехь 90 дашал кІезиг йоцу йешна йа ладоьгІна текст барта схьайийца.

Барамехь 140 дашал кІезиг йоцчу ладоьгІначу а, йешначу а къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьІнин тайпанийн Іилманан-дешаран, исбаьхьаллин текстийн чулацамах кхета: барта а, йозанехь а текстан тема а, коьрта ойла а билгалйаккха; текстан чулацамца догІу хаттарш хІитто а, царна жобпаш дала а; йозанан кепехь йуьхьанцарчутекстан чулацам ма-барра а, бацбина а бовзийта (ма-дарра схьадийцарехь йуьхьанцарчутекстан барам 90 дашал кІезиг хила ца беа; дацдинчусхьадийцарехь – 95 дашал кІезиг хила ца беа).

Іалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хьаьжжина алар кхоллархьама, меттан гІирсаш къасто.

Йозанехь вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахь 80 – 90 дешан барам болу текст тІера схьайазйеш а; 10 – 15 дашах лаьтта дешнийн диктант йазйеш а, хьалха Іамийна нийсайазйаран бакьонаш ларйеш хІоттийнчу 80 – 90 дешан барам болчу йозучу текстан буха тІехьдиктант йазйеш а; тайп-тайпанчу лексически дошамех пайдаэца хаа; бартакъамелехь а, йозанехь а къамелан оздангалла ларйан.

Текст

Текстан коьрта билгалонаш йовза; текст композиционни-маьІнин дакъошка (абзацашка) йекъа; текстан дакъош а, предложенеш а вовшахтосугІирсаш (дешан кепаш, цхьанаораман(гергара) дешнаш, синонимаш, антонимаш, йаххьийн цІерметдешнаш, дешан йухаалар) бовза; шен текст (барта а, йозанан а) кхолларехь оцу хаарех пайдаэца.

Текстан, цуьнан композиционнибашхаллийн маьІнин анализ йан,микротемийн а, абзацийн а масаллакъасто.

Текстан башхалонаш билгалйаха, цуьнан коьрта билгалонашца (тема, коьрта ойла, предложенийн грамматически уьйр, маьІнин цхьаалла, гІеххьа йуьзна хилар) йогІуш хиларе хьаьжжина а; къамелан функциональни-маьІнин тайпанан текст хиларе хьаьжжина а.

Текст кхолларан практикехь (Іамийнчун барамехь) текстан коьртачу билгалонех а, къамелан функциональни-маьІнийн башхаллех а, меттан функциональни тайп-тайпаналлех а долчу хаарех пайдаэца.

Текст кхолларан практикехь текстан (дийцар) коьрта билгалонех долчу хаарех пайдаэца.

Дахарехь, книгаш йешарехь зеделлачунна тІе а тевжаш, тексташ-дийцарш кхолла; чулацаман суьртана тІе а тевжаш, тексташ кхолла; (цу йукьахь барамехь 3 йа цул сов предложенел кІезиг йоцу сочиненеш-миниатюраш а; барамехь 60 дашал кІезиг йоцу классехь йазйеш йолу сочиненеш а).

Кеп талхийна текст йухаметтахІотто; йуьхьанцарчу текстана тІе а тевжаш, йухаметтахІоттийна текст нисйан.

ЛадобгІначу а, йешначу а Іилманан-дешаран, исбаьхьаллин, Іилманан-кхетамейолчу текстийн хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: план хІотто (цхьалхе, чолхе) кхин дІа а текстан чулацам барта а, йозанан кепехь а йухаметтахІотторан Іалашонца; текстан чулацам, цу йукьахь дийцархочун йуьхь хуьйцуш а, схьабийца; тайп-тайпанчу хьостанашкара хаам схьахаржа а, цу йукьахь лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, дешаран гІуллакхдарехь цунах пайдаэца а.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехь схьагайта.

Шен/кхечу дешархоша кхоьллина тексташ церан чулацам кхачаме балоран Іалашонца тайан (бакь йолу материал таллар, текстан йуьхьанцара маьІнин анализ – маьІнин цхьаалла, дозуш хилар, хаамаш хилар).

Меттан функциональни тайпанаш

Буйцучу меттан, функциональни стилийн, исбаьхьаллин литературин меттан башхаллех лаьцнайукьара кхетам хила.

МЕТТАН СИСТЕМА

Фонетика.Графика.Орфоэпи

Аьзнийн башхалонаш билгалйаха; озана а, элпана йукьарчу башхаллех кхета, аьзнийн системин башхалонаш билгалйаха.

Зевне а, кьора а мукьаза аьзнаш, деха а, доца а мукьа аьзнаш хазарехь къасто а, нийса дІаала а.

Дешнаш дешдакъошка декъа а, уьш нийса дІаала а. Оьрсийн маттара тІеэцна дешнаш аларехь нохчийн меттан аьзнийн къепено а, интонацино а тІеІаткъам барца кхоллалуш йолу акцент дІайаккха.

Барта а, йозанца а дешан фонетически къастам бан.

Дешнаш аларан а, нийсайаздаран а практикехь фонетикех, графикех, орфоэпех долчу хаарех пайдаэца.

Орфографи

Нийсайаздаран практикехь орфографех долчу хаарех пайдаэца (цу йукьахь ду **й** элпан а, къасторан **ь**, **ь** хьаьркийн а нийсайаздарх долу хаарш а).

Лексикологи

Дешан лексически маъйна къасто.

Къамелехъ цхъа маъйна долчу а, дукха маъйнашдолчу а дешнех нийсачу а, тЕдеанчу а маъинехъ пайдаэца.

Синонимаш, антонимаш, омонимаш йовза.

Лексически дошамех пайдаэца хаа (маъинин дошамах, синонимийн, антонимийн, омонимийн дошамех).

Цена нохчийн а, тЕэцна а дешнаш довза.

Къамелехъ дешнех, церан лексически цхъаьнадар тидаме а оьцуш, пайдаэца,

Фразеологи

Фразеологизмаш йовза. Фразеологизмийн маъйна дийца, уьш синонимашца а, йукъарчу дешнийн цхъаьнакхетаршца а хийца.

Къамелехъ фразеологически карчамех пайдаэца, пайдаэцаран гуо, тЕкаренан хъелаштидаме а оьцуш.

Дешнийн лексически анализ йан (Гамийнчун барамехъ).

Дешан хЮттам а, дошкхолладалар а

Дашехъ морфемаш йовза (орам, дешхъалхе, суффикс, чаккхе), дешан лард схъакъасто.

Цхъанаораман (гергара) дешнаш харжа а, къасто а.

Дешнийн кхолладаларехъ а, хийцадаларехъ а морфемашкахъ хийцалуш долу аьзнаш каро.

Схъадевлла а, схъадовлаза а долчу дешнийн лардаш къасто.

Дошкхолладаларан коьрта кепаш, дешнийн кхолладаларан зЕнаш къасто.

Дешхъалхенан а, суффиксан а гЮьнца а, ткъа иштта лардаш вовшахкхетарца а дешнаш кхолла.

Дешнийн морфемни анализ йан.

Чолхе дацдина дешнаш нийса дЕаала а, царах нийса пайдаэца а.

Морфологи. Къамелан оьздангалла. Орфографи

Морфологин коьрта кхетамаш бовза.

Коьртачу къамелан дакъойн ладаме билгалонаш хаа.

Дешнийн лексико-грамматически тайпанех санна къамелан дакъойх, дешан грамматически маъинех, нохчийн маттахъ дешарна тЕхъажийна хъесапаш кхочушдарна леринчу къамелан дакъойн къепех долчу хаарех пайдаэца.

Къамел дарехъ а, тайп-тайпана меттан анализ кхочушйарехъ а морфологех долчу хаарех пайдаэца.

Цердош

Цердош къамелан дакъа санна довза, йукъарчу маъине а, хаттаре а хъаьжжина; цуьнан грамматически билгалонаш, синтаксически гЮллакх къасто; къамелехъ цо дечу гЮллакхах кхето.

Цердешнийн дукхаллин терахъан кепаш нийса кхолла а, къамелехъ царах пайдаэца а. Долахъ а, йукъара а цердешнашкъасто а, къамелехъ царах нийса пайдаэца а.

Цердешнийн грамматически классаш йовза.

1-, 2-, 3-, 4-чуй легарехъ долчу цердешнийн оьшучу дожаран кеп нийса кхолла а, къамелехъ цунах пайдаэца а.

Цердешнийн нийсайаздаран норманаш (цу йукъахь цердешнашца ца нийсайаздаран норма а) ларйан.

Цердешнашна морфологически къастам бан.

Оърсийн маттацадуьстича, нохчийн маттахь цердешнийн башхаллех кхета.

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Синтаксисан дакъош довза (дешнийн цхъаьнакхетар а, предложени а); предложенера дешнийн цхъаьнакхетарш къасто; коьртачу дешан морфологически билгалонашка хъаьжжина, дешнийн цхъаьнакхетарийн тайпанаш довза (цIеран, хандешан); дешнийн цхъаьнакхетаршна а, цхъалхечу предложенешна а синтаксически анализ йан; чолхечу предложенешна пунктуационни анализ йан (Iамийнчун барамехь); тайп-тайпана меттан анализ кхочушйарехь а,къамел дарехь а синтаксисах, пунктуацех долчу хаарех пайдаэца.

Чолхейовлаза йолу цхъалхе предложенеш йовза; цхъанатайпанчу меженашца чолхейевлла цхъалхе предложенеш, цхъанатайпанчу меженашца йукъара дош долу а, тIедерзарцайолу а предложенеш а чулоцуш; аларан Iалашонехъаьжжина (дийцаран, тIедожоран, хаттаран), эмоцин билгалоне хъаьжжина (айдаран, айдаран йоцу), грамматически лардийн масаллехъаьжжина (цхъалхе, чолхе), коьртаза меженаш хиларе хъаьжжина (йаьржина, йаржаза), предложенеш йовза; предложенин коьрта а (грамматически лард), коьртаза а меженаш къасто (Iамийнчун барамехь).

Диалогически а, монологически акъамелехь, кехат тIехь, дIакхайкхорехь, и.д.кх. тIедерзарх пайдаэца. Предложенехь тIедерзар а, подлежащи а вовшах къасто. Сацаран хъаьркаш хIитторах кхето.

тIедерзарца, цхъанатайпанчу меженашца, цхъанатайпанчу меженашца йукъара дош долчу предложенешкахь; ма-дарра къамелаца йолчу предложенешкахь; хуттургаш йолчу а, хуттургаш йоцчу а уьйраца дозуш долчу дакъойх лаьттачу чолхечу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан

пунктуационни норманаш йозанехь ларйан; йозанехь диалог кечйан.

6КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара хаамаш

Нохчийн Республикин пачхъалкхан мотт а, нохчийн историн, культурин синьобздангалле кхачоран гIирс а санна нохчийн матто дечу гIуллакхан башхалонаш билгалйаха.

Нохчийн литературинматтах лаьцна кхетам хила.

Мотта,къамела

Дахарехь биначу тидамийн, Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, Илманан-кхетаме йолу литература йешаран буха тIехь барамехь б предложенел кIезиг доцу барта монологически аларш хIитто (монолог-суртхIоттор, монолог-дийцар, монолог-ойлайар); лингвистически темина болчу хаамца къамел дан.

Барамехь 4 репликел кIезиг йоцчу диалогехь (гIуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагабовлар)дакъалаца.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаьхьаллин тексташкаладогIаран тайп-тайпана

кепаш карайерзо: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара. Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хъажаран, довзийтаран, Iаморан, лехаман.

Барамехь 100 дашал кIезиг йоцу ладоьгIна йа йешна текст барта схъайийца.

Барамехь 160 дашал кIезиг йоцчу ладоьгIначу а, йешначу а къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн Iилманан-дешаран, исбаьхьаллин текстийн чулацамах кхета: барта а, йозанехь а текстан тема а, коьрта ойла а билгалйаккха; текстан чулацамца догIу хаттарш хIитто а, царна жьопаш дала а; барта къамелехь а, йозанан кепехь къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн йешначу Iилманан-дешаран, исбаьхьаллин текстийн чулацам ма-барра а, бацбина а бовзийта (ма-дарра схъадийцарехь йуьхьанцарчутекстан барам барам 130 дашал кIезиг хила ца беза; дацдинчу схъадийцарехь –135 дашал кIезиг хила ца беза).

Къамелан хьелашка хъаьжжина, лексически гIирсаш къасто; шен а, кхечун а къамелан мах хадо, нийсачу а, догIуш долчу а, исбаьхьаллин а дешнех пайдаэцаре терра; маьIнийн дошамех пайдаэца.

Йозанехь а, барта къамелехь а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахь 90 – 100 дешан барам болу текст тIера схъайазйеш а; 15 – 20 дашах лаьтта дешнийн диктант йазйеш а, хьалха Iамийна нийсайазйаран бакьонаш ларйеш хIоттийначу 90 – 100 дешан барам болчу йозучу текстан буха тIехьдиктантйазйеш а; бартакъамелехь а, йозанехь а къамелан оздангалла ларйан.

Текст

Текстан анализ йан, цуьнан коьртачу билгалонашца йогIуш; иза къамеланфункционални-маьIнинтайпа хиларе хъаьжжина.

Къамелантайп-тайпанчу функционални-маьIнинтайпанийн текстийн башхалонаш билгалйаха; къамелан тайпа санна суртхIотторан башхалонаш билгалйаха (адаман куьцан, хIусаман, Iаламан, меттиган, даран суртхIоттор).

Текстехь предложенеш вовшахтосу гIирсаш гучубаха.

Тайп-тайпанчукепийн анализ кхочушйарехь а, къамел дарехь акъамелан функционални-маьIнин тайпанех долчу хаарех пайдаэца; шен текст кхолларехь текстан коьртачу билгалонех долчу хаарех пайдаэца.

Текстан, цуьнан композиционнибашхаллийн маьIнин анализ йан,микротемийн а, абзацийн а масаллакъасто.

Къамелан тайп-тайпана функционални-маьIнин тайпанийн тексташ кхолла (дийцар, адаман куьцан, хIусаман, Iаламан, меттиган, даран суртхIоттор), книгаш йешарехь, дахарехь зеделлачунна, исбаьхьаллин кхоллараллина тIе а тевжаш (цу йукъахь барамехь 5 йа цул сов предложенел кIезиг йоцу сочиненеш-миниатюраш а; сочиненин функционални тайпанца а, жанраца а, темин башхаллица а йогIуш, барамехь 80 дашал кIезиг йоцу классехь йазйеш йолу сочиненеш а).

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: кхин дIатекстан чулацам барта а, йозанан а кепехь йухаметтахIотторан Iалашонца йешначу текстан план хIотто (цхьалхе, чолхе; цIеран, хаттаран); ладоьгIначу а, йешначу а текстехь коьрта а, коьртаза а хаам гучубаккха; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукъахь лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схъахаржа а, дешаран гIуллакхдарехь цунах пайдаэца а.

Йеллачу темина презентацин кепехь хаамсхъагайта.

ЛадоьгIначу йа йешначу Iилманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехь схъагайта; таблицин, схемин чулацам текстан

кепехь схьагайта.

Вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш йовзарна те а тевжаш, шен тексташ тайан.

Меттан функционални тайпанаш

Къамелан гуллакхан стилан, къамелан Илманан стилан башхалонашбилгалйаха; Илманан хаам а, дошаманстатья а Хотторан лехамаш бийца; меттан а, жанрийн а тайп-тайпанчу функционални тайпанех йолчу тексташна анализ йан (дийцар, дахьедар, расписка; дошаман статья, Илманан хаам).

Тайп-тайпанчукепийн меттананализ кхочушйарехь а, къамел дарехь а гуллакхан, Илманан стилех долчу хаарех пайдаэца.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла. Орфографи

Морфологин коьрта кхетамаш бовза. Къамелан дакьойн ладаме билгалонаш хаа. Коьрта къамелан дакьош а, церан кепаш а йовза.

Билгалдош

Билгалдешан йукъара грамматически маьна, морфологически билгалонаш, синтаксически гуллакх къасто; къамелехь цо дечу гуллакхах кхето; маьне а,грамматическибилгалонашка хьабжжина, билгалдешан мухаллин, йукъаметтигаллин тайпанаш къасто.

Цхьаллин а, дукхаллин а терахьехь долчу билгалдешнийн дожарийн чаккхенаш нийса ала а, йазйан а.Йеллачу морфологически билгалонашка хьабжжина, билгалдешнаш тайпанашка декъа.

Мухаллин билгалдешнийн даржаш нийса кхолла.

Билгалдешнаш терахьашца а, классашца а хийца.

1-, 2-чуй легарехь долчу билгалдешнийн оьшуш йолу дожаран кеп, контекстаца хила ма-йеззара, нийса кхолла а, къамелехь цунах пайдаэца а.

Билгалдешнийн дошкхолладаларан норманаш, билгалдешнийн аларан норманаш ларйан.

Билгалдешнашна морфологически къастам бан.

Терахьдош

Терахьдешан йукъара грамматически маьна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш къасто. Масаллин маьна долчу кхечу къамелан дакьойн дешнех терахьдешнаш къасто. Масаллин а, дакьойн а терахьдешнаш нийса ала а, йаздан а; къамелехь царах тайп-тайпанчу дожарийн кепехь пайдаэца. Рогаллин а, гулдаран а терахьдешнех къамелехь нийса пайдаэца.

Хоттаме хьабжжина, терахьдешнийн тайпанаш къасто.

Терахьдешнаш легадан хаа а, церан легаран, дошкхолладаларан, синтаксически функцийн башхалаш билгалйаха а; Илманан тексташкахь, гуллакхан къамелехь терахьдешнех пайдаэцаран башхалаш,къамелехь цара дечу гуллакхан башхалонаш билгалйаха.

Терахьдешнийн нийсайаздаран норманаш ларйан.

Терахьдешнашна морфологически къастам бан.

Оьрсийн маттаца дуьстича, нохчийн маттахь терахьдешан

башхаллех кхета.

Церметдош

Церметдешнаш довза; йукъара грамматически маъйна къасто; церметдешнийн тайпанаш къасто; церметдешнаш легадан хаа; церан легаран, дошкхолладаларан, синтаксически функцийн, къамелехь цара дечу гуллакхан башхаллаш билгалйаха.

Йеллачу морфологически билгалонашка хъаьжжина, церметдешнаш тайпанашка декъа.

Церниг а, лач а дожаршкахь йаххьийн церметдешнийн масалш дало. Предложенешкахь дацаран а, къастамза а церметдешнех пайдаэца.

Церметдешнашна морфологически къастам бан.

Литературин меттан стилаш а, нийсайаздаран норманаш а ларйеш, предложенешкахь церметдешнех пайдаэца хаа.

Хандош

Хандешан йукъара грамматически маъйна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш къасто; къамелехь цо дечу гуллакхах кхето.

Хандешан инфинитиван (билгалзачу кепан) грамматически билгалонаш йийца, цуьнан лард схъакъасто.

Грамматически билгалонашка а, маъине а хъаьжжина, карарчу, йаханчу, йогучу хенан хандешнаш къасто. Карарчу хенан хандешнийн нийсайаздаран норманаш ларйан; йаханчу хенан кепаш нийса кхолла а, йазйан а. Йогучу хенан кепаш нийса кхолла а, йазйан а.

Хандешан цхьаллин а, дукхазаллин а кепаш къасто.

Терахъашца а, классан гайтамашца а хийцалуш долчу хандешнех предложенешкахь пайдаэца.

Хандешнашна морфологически къастам бан (Гамийнчун барамехь).

7КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Кхуьуш болчу хиламах санна маттах кхетам хила. Къоман меттан а, культурун а, историн а уьйрах кхета (масалш дало).

Мотт а, къамел а

Тидамийн, шен битамийн, Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, Илманан-кхетамелитература йешаран буха тӀехь барамехь 7 предложенел кӀезиг доцу барта монологически аларш хӀитто (монолог-суртхӀоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар); Илманан хаамах лаьцна къамел дан.

Лингвистически теманашна а (Гамийнчун барамехь), дахарехь биначу тидамийн буха тӀехьӀолчу теманашна а барамехь 5 репликел кӀезиг йоцчу диалогехь дакъалаца.

Диалоган тайп-тайпана кепаш карайерзо: диалог – хаамах жоп дехар, диалог – хаам бар.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маънин тайпанийн публицистикин тексташка ладогӀаран тайп-тайпана кепаш карайерзо(харжаман, довзийтаран, дуьхенгара).

Йешаран тайп-тайпана кепашкарайерзо: хъажаран, Гаморан, довзийтаран, лехаман.

Барамехь 110 дашал кӀезиг йоцу ладогӀна йа йешна текст барта схъайийца хаа.

Барамехъ 190 дашал кӀезиг йоцчу ладобгӀначу а, йешначу а публицистикин текстийн (ойлайар-тӀечӀагӀдар, ойлайар-кхетор, ойлайар-дийцар) чулацамах кхета: барта а, йозанехъ а текстан тема а, коьрта оила а билгалйаккха; текстан чулацамца догӀу хаттарш хӀитто а, царна жобпаш дала а; барта а, йозанан кепехъ а ладобгӀначу публицистикин текстийн чулацам ма-барра а, бацбина а, хоржуш а бовзийта (ма-дарра схьадийцарехъ

йуьхьанцарчу текстан барам 170 дашал кӀезиг хила ца беза; дацдинчу а, харжаман а схьадийцарехъ –180 дашал кӀезиг хила ца беза).

ГӀалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хьаьжжинаалар кхоллархьама, меттан гӀирсаш нийса къасто.

Йозанехъ а, барта къамелехъ а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукьахъ 100 – 110 дешан барам болу текст тӀера схьайазйеш а; 20 – 25 дешан барамболу дешнийн диктант йазйеш а; хьалха ГӀамийна нийсайазйаран бакьонаш ларйеш хӀоттийначу 100 – 110 дешан барам болчу йозучу текстан буха тӀехьдиктант йазйеш а; йозанехъ къамелан оздангаллин бакьонаш ларйан.

Текст

Текстан анализ йан, цуьнан коьртачу билгалонашца йогӀуш; текстан дӀахӀоттам а, абзацашка йекъаран башхаллаш а, текстера меттансуртхӀотторангӀирсаш а гучубаха.

Текстан маӀнин а, цуьнан композиционнибашхаллийна анализ йан,микротемийн а, абзацийн а масаллакъасто.

Текстан предложенийн, дакъойн уьйран лексически а,грамматически а гӀирсашгучубаха.

Дахарехъ, книгаш йешарехъ зеделлачунна, исбаьхьаллин кхоллараллина тӀе а тевжаш, къамелан тайп-тайпана функциональни-маӀнин тайпанийн тексташ кхолла (цу йукьахъ барамехъ 6 йа цул сов предложенел кӀезиг йоцу сочиненеш-миниатюраш;сочиненин стилаца а, жанраца а,темин башхаллица а йогӀуш, барамехъ120 дашал кӀезиг йоцуклассехъ йазйеш йолу сочиненеш).

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: кхин дӀа текстан чулацам барта а, йозанан а кепехъ йухаметтахӀотторан ГӀалашонца йешначу текстан план хӀотто (цхьалхе, чолхе; цӀеран, хаттаран, тезисан); текстехъ коьрта а, коьртаза а хаам гучубаккха; дийцархочун йуьхъ хуьйцуш, текстан чулацам схьабийца; текстан хаамашхийцаран кепех пайдаэца; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукьахъ лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схьахаржа а, дешаран гӀуллакхехъ цунах пайдаэца а.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехъ схьагайта.

Илманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехъ схьагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехъ схьагайта.

Тексташ тайан: йуьхьанцара а, тайина а тексташ дуьхь-дуьхьалхӀитто;вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш хаарна тӀе а тевжаш, шен тексташ, церан чулацам а, кепаш а кхачаке йалоран ГӀалашонца, тайан.

Меттан функциональни тайпанаш

Меттан функциональни тайпанийн башхалонашбилгалйаха: буьйцу мотта, функциональни стилаша (Илманан, публицистикин, гӀуллакхан), исбаьхьаллин литературин мотг.

Публицистикин стилан а (цу йукьахъ пайдаэцаран гуо а, функцеш

а), публицистикин стилехь йолчу тексташкахь меттан суртхIотторангIирсех пайдаэцаран а, публицистикин стилехь тексташхIитторан норманийн а башхалаш, жанрийн башхалаш (интервью, репортаж, йоза) билгалйаха.

Интервьюн, репортажан, йозанан жанрехь публицистикин стилан тексташ кхолла; гIуллакхан кехаташ кечдан.

Публицистикин стилан тексташхIитторан норманаш хаа.

ГIуллакхан стилан башхалаш билгалйаха (цу йукъахь пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхалаш).

Тайп-тайпанчукепийн меттан анализ кхочушйарехь а, кьамел дарехь а меттан функционалн тайпанехдолчу хаарех пайдаэца.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Кьамелан оьздангалла

Коьрта а, гIуллакхан а кьамелан дакъойн дешнаш кьасто, Хандешан йукъара грамматически маьIна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш кьасто.

Коьртачу кьамелан дакъойн дешнийн морфологически анализ йан.

Хандош

Хандош кьамелан дакъа санна билгалдаккха, шен маьIне а, грамматически билгалонашка а хьабжжина; цуьнан синтаксически гIуллакх кьасто.

Хандешан спряженеш билгалйаха, хандешнаш спряженешцахийца хаа.

Кхечуьнга довлу а, ца довлу а хандешнаш довза.

Билгала, бехкаман, лааран, тIедожоран саттамашкахь долу хандешнаш каро а, билгалдаха а, кьамелехь царех нийса пайдаэца а; тIедожоран саттамехь хандашца долу аларш интонацицанийса кечдан.

Хандешан латтамийн а, хаттаран а кепаш кьасто хаа; оьрсийн маттацадуьстича, нохчийн маттахь хандешан башхаллех кхета.

Хандешнашца дацаран дакъалгаш (*ца, ма*) нийсайаздаран бакьонах пайдаэца.

Хандешнашна морфологически кьастам бан.

Причасти

Хандешан кепан санна причастин башхалонаш билгалйаха. Причастехь хандешан а, билгалдешан а билгалонаш кьасто.

Причастеш легайан. Карарчу а, йаханчу а, йогIучу а хенан причастийн дожарийн чаккхенаш нийсайазйаран а, причастешца *ца* нийсайаздаран а бакьонех пайдаэца.

Лааме а, лаамаза а причастеш кьасто а, кьамелехь царех пайдаэца хаа а.

Причастийн морфологически анализйан, оцу хаарех кьамелехь пайдаэца.

Причасти дозуш долу доша долуш, дешнийн цхьабнакхетарш хIитто. Причастин карчамаш кхолла.

Причастин карчамца йолчу предложенешкахь нийса сацаран хьабркаш хIитто.

Причастин карчамашца йолу предложенеш нийсайазйаран карадерзарш кхачаме дало. Предложенехь причастин гIуллакх кьасто.

Дешнийн цхьабнакхетаршкахь (*прич.+цIерд.*) бартбаран уьйр нийса кьасто.

Деепричасти

Хандешан кепан санна деепричастин башхалонашбилгалйаха. Деепричастехъ хандешан а, куцдешан а билгалонаш къасто. Карарчу а, йаханчу а, йогучу а хенан деепричастеш кхолла.

Къамелехъ йогучохъ деепричастех пайдаэца.

Деепричастийн морфологически анализян, оцу хаарех къамелехъ пайдаэца.

Деепричастин карчам кхолла. Предложенехъ деепричастин гуллакх къасто. Деепричастин карчамехъ коьрта дош, деепричастих дозуш долу дешнаш схъакъасто, ткъа иштта деепричастин карчам шех бозуш долу хандош схъалаха; деепричастех къамелехъ пайдаэца.

Деепричастешца а, деепричастин карчамашца а предложенеш нийса хИтто.

Деепричастица а, деепричастин карчамца а йолчу предложенешкахъ нийса сацаран хъаьркаш хИтто.

Деепричастешца **ца** дакъалг нийсайаздаран бакъонах пайдаэца.

Масдар

Масдар хандешан кеп санна билгалдаккха, шен маъӀне а, грамматически билгалонашка хъаьжжина; цуьнан синтаксически гуллакх къасто.

Предложенешкахъ масдарех нийса пайдаэца хаа. Масдаран дожарийн кепаш нийсайазйар кхачаме йало.

Къамелан тайп-тайпанчу кепашка а, стилашка а хъаьжжина, дозучу къамелехъ масдаран карчамех пайдаэца.

Масдаран карчамца йолчу предложенехъ нийса сацаран хъаьркаш хИтто.

Масдарца **ца** нийсайаздаран бакъонах пайдаэца.

Куцдош

Къамелехъ куцдешнаш довза. Куцдешнийн йукъара грамматически маъӀна къасто; маъӀне хъаьжжина, куцдешнийн тайпанаш къасто; куцдешнаш кхолладаларан, церан синтаксически билгалонийн, къамелехъ цо дечу гуллакхан башхаллаш билгалйаха.

Куцдешнийн даржаш кхолладаларан, куцдешнаш аларан норманаш ларйан.

Куцдешнашнаморфологически къастам бан.

Куцдешнаш цхъаьна а, къаьстина а, дефисца а йаздаран бакъонех пайдаэца.

Гуллакхан къамелан дакъош

Гуллакхан къамелан дакъойн йукъара билгалонаш йийца; коьрта къамелан дакъойх уьш къаьсташ хиларх кхето.

ДештӀаьхье

Къамелехъ дештӀаьхьенех пайдаэца, тайп-тайпанчу дожаршкахъ долчу цӀердешнашца а, цӀерметдешнашца а цхъаьнайогучу.

МаъӀне хъаьжжина, дештӀаьхьенийн тайпанаш билгалдаха.

ДештӀаьхьенаш нийсайазйаран норманаш ларйан.

Хуттург

Гуллакхан къамелан декъан санна хуттурган башхалонаш билгалйаха; маъӀне, хӀоттаме хъаьжжина, хуттургийн тайпанаш

билгалдаха; предложенин цхъанатайпана меженаш а, чолхечу предложенин дакъош а вовшахтосу гIирсаш санна текстехь цо ден гIуллакх довзийта.

Къамелехь хуттургех пайдаэца, церан маъIне а, стилистикин башхаллашка а хъаьжжина; хуттургаш нийсайазйаран, хуттургашца йолчу чолхечу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан, **а, йа** хуттургашца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан норманаш ларйан.

Хуттургех-синонимех пайдаэца.

Хуттургийн морфологически анализан, оцу хаарех къамелехь пайдаэца.

Дакъалг

ГIуллакхан къамелан декъан санна дакъалган башхалонаш билгалйаха; маъIне хъаьжжина, дакъалгийн тайпанаш билгалдаха; дешан а, текстан а шатайпа маъIна довзийтарехь, хандешан кепаш кхоллайаларехь цо ден гIуллакх довзийта; дакъалгашца йолчу предложенин интонацин башхаллех кхета.

Къамелехь хуттургех пайдаэца, церан маъIне а, стилистикин билгалоне а хъаьжжина; дакъалгаш нийсайазйаран норманаш ларйан.

Дакъалгийн морфологически анализан, оцу хаарех къамелехь пайдаэца.

Айдардош

Дешнийн шатайпанчу тобанан санна айдардешан башхалонаш билгалйаха; маъIне хъаьжжина, айдардешнийн тайпанаш билгалдаха; къамелехь айдардешан гIуллакх довзийта. Азтардаран дешнийн башхаллаш а, къамелехь, исбаьхьаллин литературехь царах пайдаэцар а билгалдаккха.

Айдардешнийн морфологически анализан, оцу хаарех къамелехь пайдаэца.

Айдардешнашца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан норманаш ларйан.

8КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Кавказан къаьмнийн меттанех цхъаннах санна нохчийн маттах кхетам хила.

Мотт а, къамел а

Дахарехь биначу тидамийн, шен битамийн, Iилманан-дешаран, исбаьхьаллин, Iилманан-кхетаме йолу, публицистикин литература йешаран буха тIехь барамехь 8 предложенелкIезиг доцу барта монологически аларш хIитто (монолог-суртхIоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар); Iилманан хаамах лаьцна къамел дан.

Лингвистически теманашна а (Iамийнчун барамехь), дахарехь биначу тидамийн буха тIехь йолчу теманашна а барамехь 6 репликелкIезиг йоцчу диалогехь дакъалаца.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маъIнин тайпанийн Iилманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистикин тексташка ладогIаран тайп-тайпана кепаш(харжаман, довзийтаран, дуьхенгара) карайерзо.

Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хъажаран, довзийтаран, Iаморан, лехаман.

Барамехь120 дашалкIезиг йоцуьешна йа ладоьгIна текст барта

схъайийца.

Барамехъ 230 дашал кӀезиг йоцчу къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн йешначу а, ладоьгӀначу а Илманан-дешаран, исбаьхӀаллин, публицистикин текстийн чулацамах кхета: къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн йешначу а, ладоьгӀначу а Илманан-дешаран, исбаьхӀаллин, публицистикин текстийн чулацам ма-барра, бацбина, хоржуш барта а, йозанан а кепехъ схъабийца; (ма-дарра схъадийцарехъ йуьхӀанцарчу текстан барам 210 дашал кӀезиг хила ца беза; дацдина а, харжаман а схъадийцарехъ – 230 дашал кӀезиг хила ца беза).

Иалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хъаьжжина алар кхоллархъама, меттан гӀирсаш къасто.

Йозанехъ а, барта къамелехъ а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларӀан, цу йукъахъ 110 – 120 дешан барам болу текст тӀера схъайазйеш а; 25 – 30 дешан барам болу дешнийн диктант йазйеш а; хӀалха Iамийна нийсайазйаран бакъонаш ларӀеш хӀоттийнчу 110 – 120 дешан барам болчу йозучу текстан буха тӀехъдиктант йазйеш а; йозанехъ къамелан оздангаллин бакъонаш ларӀан; къамелехъ бӀаьцах а, уьшарех а пайдаэцаран башхаллех кхета; къамелан оздангаллин барам къоман башхаллашца боьзна хиларх кхето; барта къамелехъ а, йозанехъ а нохчийн къамелан оздангаллин бакъонаш ларӀан.

Текст

Текстан анализ йан, цуьнан коьртачу билгалонашца йогӀуш: темица, коьртачу ойланца, предложенийн грамматически уьйраца, маӀнин цхъааллица, гӀеххъа йуьзна хиларца; текстехъ предложенеш вовшахтосу некъаш а, гӀирсаш а гайта; текстан анализ йан, къамелан функционални-маӀнин тайпанан текст хиларе хъаьжжина; текстехъ меттан суртхӀотторан гӀирсаш талла.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн тексташ йовза; меттан а, жанрийн а тайп-тайпанчу функционални тайпанийн тексташ талла; меттан тайп-тайпана анализ кхочушӀарехъ а, къамелехъ а оцу хаарех пайдаэца.

Дахарехъ, книгаш йешарехъ зеделлачунна, исбаьхӀаллин кхоллараллина тӀе а тевжаш, къамелан тайп-тайпана функционални-маӀнин тайпанийн тексташ кхолла (цу йукъахъ барамехъ 7 йа цул сов предложенел кӀезиг йоцу сочиненеш-миниатюраш; сочиненин стилаца а, жанраца а, темин башхаллица а йогӀуш, барамехъ 160 дашал кӀезиг йоцу классехъ йазйеш йолу сочиненеш).

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: тезисаш, конспект кхолла; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукъахъ лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схъахаржа, дешаран гӀуллакхехъ цунах пайдаэца.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехъ схъагайта.

ЛадоьгӀначу йа йешначу Илманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехъ схъагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехъ схъагайта.

Тексташ тайан: шен/кхечу дешархоша кхоьллина тексташ церан чулацам а, кеп а кчацаме йалоран Иалашонца; йуьхӀанцара а, тайина а тексташ дуьхъ-дуьхӀалхӀитто.

Меттан функционални тайпанаш

Гуллакхан стилан а (дӀахъедар, кхеторан кехат, автобиографи,

характеристика), Илманан стилан а, Илманан стилан коьртачу жанрийн а (реферат, Илманан темина доклад) башхаллаш билгалйаха, текстехь тайп-тайпанчу функционални тайпанийн цхьаьнадар а, текстехь предложенеш вовшахтосу гIирсаш а гучубаха.

Гуллакхан стилан (дахьедар, кхеторан кехат, автобиографи, характеристика), публицистикин жанрийн тексташ кхолла; Гуллакхан кехаташ кечдан.

Иалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хьаьжжина алар кхоллархьама, меттан гIирсаш къасто.

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Синтаксисах лингвистикин декъах санна кхетам хилар.

Дешнийн цхьаьнакхетарш а, предложенеш а синтаксисан дакъош санна довза.

Сацаран хьаьркийн функцеш къасто.

Дешнийн цхьаьнакхетар

Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хьаьжжина, дешнийн цхьаьнакхетарш довза: цIеран, хандешан; дешнийн цхьаьнакхетарехь карарчу уьйран тайпа билгалдаккха: бартбар, урхалла, тIетовжар.

Дешнийн цхьаьнакхетарш хIитторан норманех пайдаэца. Урхаллехь а, бартбарехь а дозуш долчу дешан кепаш нийса пайдаэца.

Дешнийн цхьаьнакхетарийн синтаксическианализйан.

Предложени

Предложенин а, барта, йозанан къамелехь предложени кечйаран гIирсан а коьртачу билгалонийн башхалонаш билгалйаха; сацаран хьаьркийн функцеш къасто.

Аларан Иалашоне, эмоцин билгалоне хьаьжжина, предложенеш йовза, церан интонацин а, маъИнин а башхаллаш, тIедожоран предложенешкахь хьадар гайтаранметтан кепаш билгалйаха; публицистикин стилан тексташкахь риторически айдарх, схьадийцаран хаттаран-жопийн кепеш пайдаэца.

Грамматически лардийн масалле хьаьжжина, предложенеш йовза; подлежащихиларан кепаш, сказуемин тайпанаш а (хандешан цхьалхе, хандешан хIоттаман, цIеранхIоттаман),сказуеминхиларанкепаша.

Подлежащий, сказуеминий йукъахь тире йилларан норманех пайдаэца.

Коьрта а, коьртаза а меженаш хиларе хьаьжжина, предложенеш йовза, йуьззина, йуьззина йоцу предложенеш йовза (диалоган къамелехь йуьззина йоцчу предложенеш пайдаэцаран, барта къамелехь йуьззина йоцчу предложенин интонаци ларйаран башхаллех кхета).

Предложенин коьртачу меженин тайпанаш къасто (берта а, бертаза а къастамаш, йуххедиллар къастаман шатайпа кеп санна; нийса а, лач а кхачамаш, латтакийн тайпанаш).

ЦхьанахIоттаман предложенеш, церан грамматически билгалонаш, коьрта меженаш билгалйахаран морфологически гIирсаш бовза; цхьанахIоттаман предложенийн тайпанаш къасто (цIеран предложени, билгала-йуьхьан предложени, билгалза-йуьхьан предложени, йукъара-йуьхьан предложени, йуьхьза предложени); цхьанахIоттаман предложенийн а, шинахIоттаман йуьззина йоцчу предложенийн а

грамматически башхаллаш билгалйаха; цхъанахIоттаман а, шинахIоттаман а предложенийн синтаксически тера догIург гучудаакха; къамелехъ цхъанахIоттаман предложенех пайдаэцаран башхаллех кхета; *xIaъ, xIan-xIa* дешнашца йолчу предложенийн грамматически а, пунктуационни а, интонацина башхаллаш билгалйаха.

Предложениян цхъанатайпанчу меженин а, уьш вовшахтосучу гIирсийн а (хуттургаш йолу а, хуттургаш йоцу а уьйр) билгалонийн башхалонаш билгалйаха; цхъанатайпана а, цхъанатайпана боцу а къастамаш бовза; цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш схъакаро; тайп-тайпанчу кепара йолу цхъанатайпана меженаш цхъаьнайалорах къамелехъ пайдаэцаран башхаллех кхета.

Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дош долчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш а, йух-йуха йалочу *а, йа* хуттургашца йозучу цхъанатайпанчу меженашца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаша хIитторан норманехпайдаэца.

Чолхейовлаза цхъалхе предложенеш йовза, цу йукъахъ цхъанатайпана боцчу къастамашца йолу предложенеш а; цхъанатайпанчу меженашца чолхейевлла цхъалхе предложенеш, цхъанатайпанчу меженашца йукъара дош долу предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца а, тIедерзарца а, йукъадало дешнашца а, йукъахIитто конструкцешца а, айдардешнашца а чолхейевлла предложенеш а чулоцух.

Предложениян шакъаьстинчу меженин тайпанаш къасто, бертачу а, бертазчу а къастамийн (цу йукъахъ йуххедиллар а), латтамийн, латтаман дурсийншакъастаран норманех пайдаэца. Дустаран карчамца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хIитторан норманех а; бертачу а, бертазчу а къастамийн (цу йукъахъ йуххедиллар а), латтамийн, латтаман дурсийн шакъастаран норманех а; йукъайалочу а, йукъахIитточу а конструкцешца, тIедерзаршца, айдардешнашца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хIитторан норманех а пайдаэца.

Диалоган а, монологан а къамелехъ, кехат йаздарехъ, дIакхайкхорехъ, и.д.кх. тIедерзарх пайдаэца.

Йукъайало а, йукъахIитто а конструкцеш къасто; йукъайалочу а, йукъахIитточуа конструкцешца, тIедерзаршца, айдардешнашца йолчу предложенех къамелехъ пайдаэцаран башхаллех кхета, цара дечу гIуллакхах кхета; предложенин меженех тера догIуш долу йукъадало дешнаш, дешнийн цхъаьнакхетарш гучудаха.

Йукъадало дешнашца, предложенешца йукъахIитточу конструкцешца а, тIедерзаршца а (даьржинчу а, даржазчу а), айдардешнашца а йолу предложенеш хIитторан норманех пайдаэца.

Тешна хилар, тайп-тайпана синхаамаш, мах хадор, тидам тIебахийтар, и.д.кх. гайтархъама, къамелехъ йукъадалочу дешнех пайдаэца.

Йукъадалочу дешнашца, йукъахIитточу конструкцешца йолчу предложенешкахъ интонаци а, пунктуаци а ларйан.

Предложенешна синтаксически а, пунктуационни а анализ йан.

Ма-дарра а, лач а къамел

Ма-дарра а, лач а къамел довза; ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенийн цхъаьнадогIург гучудаакха.

Диалог, цитаташ, ма-дарра къамелаца йолу предложенеш а нийса кечйан.

Цитаташ йало а, алар йукъа цитаташ йалоран тайп-тайпанчу кепех пайдаэца а хаа.

Ма-дарра а, лач а къамелаца предложенеш хIитторан, цитаташ йалоран

бакъонех пайдаэца.

Ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенешкахь,цитаташ йалорехь сацаран хъъркаш хИтторан бакъонех пайдаэца.

9КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Адаман, республикин, йукъараллин дахарехь а нохчийн матто кхочушдечу гIуллакхах кхеташ хила; нохчийн меттан чохъарчу а, арахъарчу афункцех кхета а, царах лаьцна дийца хаа а.

Мотт а, къамел а

Тидамийн, шен битамийн, Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, Илманан-кхетаме йолу литература йешаран буха тIехь барамехь 80 дашалкIезиг доцу барта монологически аларш хИтто: монолог-хаам, монолог-суртхIоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар; Илманан хаамах лаьцна къамел дан.

Дахаран, Илманан-дешаран (цу йукъахь лингвистически а), теманашна диалогически а, полилогически а къамел дарехь (гIуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагавалар, хаамах жоп дехар, хаам бар) дакъалаца (барам 6 репликел кIезиг хила ца беза).

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистичкин тексташка ладогIаран тайп-тайпана кепаш карайерзо(харжаман, довзийтаран, дубьхенгара).

Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хъажаран, Iаморан,довзийтаран, лехаман.

Барамехь130 дашалкIезиг йоцу йешна йа ладогIна текст барта схъайийца.

Барамехь 280 дашалкIезиг йоцчу къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн ладогIначу а, йешначу а Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистичкин текстийн чулацамах кхета: къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн ладогIначу а, йешначу а Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистичкин текстийн чулацам ма-барра, бацбина, хоржуш барта а, йозанан а кепехь схъабийца; (ма-дарра схъадийцарехь йуьхьанцарчу текстан барам 250 дашал кIезиг хила ца беза; дацдина а, харжаман а схъадийцарехь – 270 дашал кIезиг хила ца беза).

Iалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме ахъаьжжина алар кхоллархъама, меттан гIирсаш къасто.

Йозанехь а, барта къамелехь а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахь 120 – 130 дешан барам болу текст тIера схъайазйеш а; 30 – 35 дешан барам болу дешнийн диктант йазйеш а; хьалха Iамийна нийсайазйаран бакъонаш ларйеш хIоттийнчу 120 – 130 дешан

барам болчу йозучу текстан буха тIехьдиктант йазйеш а.

Текст

Текстан анализ йан: текстан коьрта тема а, ойла а къасто а, царах кхето а; текстан коьрта тема йа ойла гойтуш йолу цIе харжа.

Текстан къамелан функционални-маьIнин тайпа къасто.

Текстехь тайпаналлин дакъош схъакаро – суртхIоттор, дийцар, ойлайар-тIечIагIдар, мах хадоран аларш.

Текстан чулацам билгалбаккха, цуьнан цIаре, коьрта маьIна чулоцучу

дешнашка, дІадолоре йа дерзоре хьаьжжина.

Тайп-тайпанчу жанрашкахь йолчу текстийн къастаман билгалонаш гучуйаха.

Текстан буха тІехь алар кхолла: йешначуьнца йа ладоьгІначуьнца шен йолу йукьаметтиг барта а, йозанан а кепехь схьагайта.

Дахарехь, книгаш йешарехь зеделлачунна, исбаьхьаллин произведенешна тІе а тевжаш, тексташ кхолла (цу йукьахь барамехь 8 йа цул сов предложенехлаьтташ йолу а, йа барамехь 6 – 7 чолхе дІахІоттам болчу предложенел кІезиг йоцуа сочиненеш-миниатюраш, нагахь оцу бараме тема схьа-йелла а, коьрта ойла схьагайта а таро хилийтахь); сочиненин стилаца а, жанраца а, темин башхаллица а йогІуш, барамехь 220 дашал кІезиг йоцу классехь йазйеш йолу сочиненеш.

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: текстехь коьрта а, коьртаза а хаамаш билгалбаха; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукьахь лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схьахаржа, дешаран гІуллакхехь цунах пайдаэца.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехь схьагайта.

ЛадоьгІначу йа йешначу Илманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехь схьагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехь схьагайта.

Шен/кхечу дешархоша кхоьллина тексташ тайан, церан чулацам кхачаме балоран Іалашонца (бакь йолу материал таллар, текстан йуьхьанцара маьІнин анализ – маьІнин цхьаалла, дозуш хилар, хаам хилар).

Меттан функционални тайпанаш

Илманан стилаца богІуш болчу меттан гІирсийн, пайдаэцаран гуонан, гІуллакхийн, къамел даран тайпаналлин хьелийн, къамелан хьесапийн, исбаьхьаллин литературин меттан коьртачу башхаллийн, исбаьхьаллин произведенехь буьйцучу меттан а, тайп-тайпанчу функционалностилийн а элементаш цхьаьнайалоранбашхалонаш билгалйаха.

Къамелан тайп-тайпана функционални-маьІнин тайпанийн башхалонаш билгалйаха, цхьана текстехь церан цхьаьнадаран башхаллех кхета; къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьІнин тайпанех, меттан функционални тайпанех йолчу тексташкахь меттан суртхІотторан гІирсех пайдаэцаран башхаллех кхета.

Шен текст кхолларехь къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьІнин тайпанех, меттан функционални тайпанех йолу тексташ хІитторан норманех а, конспект, тезисаш хІитторан, реферат йазйаран норманех а пайдаэца.

Конспект, тезисаш хІитто, рецензи, реферат йазйан.

Коммуникативни лехамашца а, меттан нийса хиларца а цхьаьнадогІуш долу шен а, кхечеран а тайп-тайпана функционални хьажам болчу къамелан аларийн мах хадо; къамелан кхачамбацарш нисдан, текст тайан.

Исбаьхьаллин литературин меттан къастаман башхаллаш меттан кхечу функционални тайпанашца йустарца гучуйаха. Йовза метафора, олицетворени, эпитет, гипербола, дустар, и.д.кх.

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Чолхе предложени

Чолхечу предложенин дакъошна йукъа синтаксически уьйр тосу коьрта гIирсаш гучубаха.

Тайп-тайпанчу уьйрашца йолу чолхе предложенеш, хуттургаш йоцу а, хуттургаш йолу а (чолхе-цхъаьнакхетта, чолхе-караара) предложенеш йовза.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин, цуьнан хIоттаман, чолхечу предложенин дакъойн маьIнин, дIахIоттаман, интонацин цхъааллин башхалонаш билгалйаха.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин дакъошна йукъара маьIнин йукъаметтигаш, дакъошна йукъахь тайп-тайпана маьIнин уьйраш йолчу чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенийн интонацинбашхаллаш гучуйаха.

Къамелехь чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенех пайдаэцаран башхаллех кхета.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени хIотторан коьртачу норманех кхета.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени а, цхъанатайпанчу меженашца йолу цхъалхе предложени а грамматически тера йогIуш хиларх кхета; къамелехь йогIуш йолчу конструкцех пайдаэца.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешна синтаксически а, пунктуационнианализ йан.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан норманех пайдаэца.

Чолхе-караара предложени

Чолхе-караара предложени йовза, предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош а, чолхе-караарчу предложенин дакъошвовшахтосу гIирсаш а къасто.

Караара хуттургаш а, хуттургийн дешнаш а довза.

Коьртачу а, тIетухучу а дакъошна йукъарчу маьIнин башхаллашка, дIахIоттаме, уьйран синтаксически гIирсашка хъаьжжина, чолхе-караарчу предложенийн тайпанаш довза; церан хIоттаман башхаллаш гучуйаха.

Масех тIетухучуьнца йолу чолхе-караара предложенеш, тIетухучу декъаца (къастаман, кхачаман, латтабийн) йолу чолхе-караара предложенеш билгалйаха.

Чолхе-караара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхъалхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хиларх кхета; къамелехь йогIуш йолчу конструкцех пайдаэца.

Чолхе-караарчу предложенех цхъалхе предложенеш йан а, цхъалхечу предложенех чолхе предложенеш йан а, маьIна а ца хуьйцуш.

Чолхе-караара предложени хIотторан коьртачу норманех а, къамелехь чолхе-караарчу предложенех пайдаэцаран башхаллех а кхета.

Чолхе-караарчу предложенешна синтаксически а, пунктуационнианализ йан.

Чолхе-караара предложенеш хIитторан а, цу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан анорманех пайдаэца.

Хуттургаш йоцу чолхе предложени

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъошна йукъарчу маьIнин йукъаметтигийн а, уьшсацаран хъаьркашца, интонацицакъасторана башхалонаш билгалйаха.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн тайпанаш

къасто.Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех къамелехъ нийса пайдаэца.

Хуттургаш йоцу чолхе предложени хIотторан коьртачу грамматически норманех а, къамелехъ хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех пайдаэцаран башхаллех а кхета.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешна синтаксически а, пунктуационнианализ йан.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш а, хуттургаш йолу чолхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хилар гучудаккха, къамелехъ йогIуш йолчу конструкцех пайдаэца; хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахъ сацаран хьаьркаш хIитторан норманех пайдаэца.

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

5 КЛАСС

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цIераш	Сахьтийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахьташ	Талламан белхаш	Кхоллара ллин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Гамийнарг карладаккхар	3	1	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн меттан хьал а, исбаьхьалла а. Лингвистика маттах лаьцна Илма санна. Лингвистикин коьрта дакъош	2	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				
3.1.	Мотт а, къамел а. Монолог. Диалог. Полилог. Мотт гIуллакхдар санна	2	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 4. ТЕКСТ				
4.1.	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а. Текстан композиционни дIахIоттам. Къамелан функционални-маьIнин тайпанаш.	2	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.

4.2.	Дийцар къамелан тайпа санна. Текстан маънин анализ. Текстан хаамаш хийцар	3	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		5	0	0	
Дакъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Меттан функционални тайпанаш (йукъара кхетам)	1	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		1	0	0	
Дакъа 6.МЕТТАН КЪЕПЕ					
6.1	Фонетика. Графика. Орфоэпи	10	0	1	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
6.2	Орфографи	3	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
6.3	Лексикологи	7	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
6.4	Фразеологи	3	1	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
6.5	Дешан хIоттам а, дошкхолладалар а	10	1	1	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		33	2	2	

Дакъа 7. МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ОРФОГРАФИ					
7.1	Морфологи лингвистикин дакъа санна	1	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
7.2	Цердош	16	1	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		17	1	0	
Дакъа 8. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ					
8.1	Синтаксис лингвистикин дакъа санна. Дешнийн цхъаьнакхетар	5	0	1	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
8.2	Цхъалхе шинахІоттаман предложени	21	2	1	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		26	2	2	
Дакъа 9. КАРЛАДАККХАР					
9.1	Іамийнарг карладаккхар, тІечІагІдар.	3	0	0	www. desharkho.ru ps95.ru/dikdosham/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дакъа 10. ЖАМІДАРАН ТАЛІАР					
10.1	Сочинени	2			
10.2	Изложени	2			
10.3	Талламан белхаш	6			

Дерриг:	10			
Программин сахътийн барам	102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

6 КЛАСС

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цѐраш	Сахътийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллар аллин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Гамийнарг карладаккхар	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн меттан коърта функцеш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				
3.1.	Къамелан тайпанаш. Монолог а, диалог а. Цѐран башхаллаш а	3	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

					www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	
Дақъа 4. ТЕКСТ					
4.1.	Текстан хаамаш хийцар. Функциоальни-маъинин тайпанаш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	СуртхЮотторан тайпанаш. Текстан маъинин анализ	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		5	0	0	
Дақъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Гуллакхан стиль. Илманан стиль	3	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	1	
Дақъа 6.МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЪДАНГАЛЛА. ОРФОГРАФИ					
6.1	Билгалдош.	15	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.

6.2	Терахьдош	19	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Церметдош	18	2	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	Хандош	21	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		73	5	3	
Дакъа 9. КАРЛАДАККХАР					
9.1	Гамийнарг карладаккхар, тӀечӀагӀдар	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дакъа 10. ЖАМӀДАРАН ТАЛЛАР					
10.1	Сочинени	2			
10.2	Изложени	2			
10.3	Талламан белхаш	6			
Дерриг:		10			
Программин сахътийн барам		102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

7 КЛАСС

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цѐрaш	Сахътийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллара лин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Тамийнарг карладаккхар	3	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн мотг кхуьуш болу хилам санна	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				
3.1.	Монолог а, цуьнан тайпанаш а. Диалог а, цуьнан тайпанаш а	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	

Дақъа 4. ТЕКСТ					
4.1.	Текстан коърта билгалонаш (карладаккхар). Ойлайар къамеланфункционални-маъИнин тайпа санна.	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	Текстанхаамаш хийцар. Текстан маъИнин анализ	2	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		4	0	1	
Дақъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Къамелан стилаш	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
МЕТТАН КЪЕПЕ					
Дақъа 6. МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА					
6.1	Морфологи меттанИлманан дақъа санна (жамІдар)	1	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.2	Хандош	18	2	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.

6.3	Причасти хандешан кепсанна	10	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	Деепричасти хандешан кепсанна	8	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.5	Масдар	7	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.6	Куцдош	12	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.7	Гуллакхан кьамелан дакъош	1	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.8	Дештгаъхъе	4	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.9	Хуттург	4	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.10	Дакъалг	4	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

					www. urok95/ru.
6.11	Айдардош	4	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		73	6	3	
Дахъя 7. КАРЛАДАККХАР					
7.1	Гамийнарг карладаккхар, тГечГагГдар	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дахъя 8. ЖАМЦАРАН ТАЛЛАР					
8.1	Сочинени	2			
8.2	Изложени	2			
8.3	Талламан белхаш	7			
Дерриг:		11			
Программин сахътийн барам		102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

8 КЛАСС

№	Программин дахъойн а, темийн а цГераш	Сахътийн барам	Электронни дешаран ресурс
---	---------------------------------------	----------------	---------------------------

п/п		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллара лин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Гамийнарг карладаккхар	3	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн мотт Кавказан кхечу къаьмнийн меттанашна йукъахъ	1	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		1	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				
3.1.	Къамелан тайпанаш.Монолога,диалог а. Церан тайпанаш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 4. ТЕКСТ				
4.1.	Текста, цуьнан коьрта билгалонаш а. Къамелан функционални-маьӀнин тайпанаш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	Текстан маьӀнин анализ.	2	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

	Текстан хаамаш хийцар				https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		4	0	1	
Дагъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЪНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Гуллакханстиль. Гуллакхан стилан жанраш. Илманан стиль.Илманан стилан жанраш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
МЕТТАН КЪЕПЕ					
Дагъа 6. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ					
6.1	Синтаксислингвистикин дагъа санна. Пунктуаци. Сацаран хъаркийн функцеш	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.2	Дешнийн цхъаьнакхетар а, цуьнан билгалонаш а. Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хъаьжжина, дешнийн цхъаьнакхетаран тайпанаш.Дешнийн цхъаьнакхетарехъ карарчу уьйран кепаш	4	2	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Предложени а, цуьнан коьрта билгалонаш а. Предложеныйн тайпанаш	2	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	ШинахЮттаман предложени. Предложенин коьрта меженаш (грамматически лард)	11	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

					www. urok95/ru.
6.5	Предложенин коъртаза меженаш	17	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.6	ЦъханахІоттаман предложенеш. ЦъханахІоттаман предложенийн тайпанаш	11	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.7	Чолхейаьлла цхьалхе предложени. Цъханатайпанчу меженашца йолу предложенеш	6	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.8	Шакъаьстинчу меженашца йолу предложнеш. Шакъаьстинчу меженийн тайпанаш	7	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.9	Тедерзаршца, йукъайалочу а, йукъахІитточу а конструкцешца йолу предложенеш. Тедерзар. Йукъайало конструкцеш. ЙукъахІитто конструкцеш	7	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.10	Ма-дарра а, лач а къамел. Цитировани	6	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.11	Грамматически талларш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		76	6	3	

Дагъя 7. КАРЛАДАККХАР					
7.1	Тамийнарг карладаккхар, тЕчТарТдар.	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дагъя 8. ЖАМЦАРАН ТАЛЛАР					
8.1	Сочинени	2			
8.2	Изложени	2			
8.3	Талламан белхаш	7			
Дерриг:		11			
Программин сахътийн барам		102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

9 КЛАСС

№ п/п	Программин дагъойн а, темийн а цЕрарш	Сахътийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллара лин белхаш	
	Дагъя 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Тамийнарг карладаккхар	5	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.

Дерриг:		5	1	0	
Дақъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ					
2.1.	Нохчийн Республিকেхь нохчийн матто кхочушден г'уллакх. Нохчийн мотт вайн заманан дуьненахь. Вайн заманан нохчийн литературин меттан норманаш	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дақъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А					
3.1.	Барта а, йозанан а, монологически а, диалогически а къамел, полилог (карладаккхар). Къамелан г'уллакхан кепаш: дийцар, йоза, ладог'ар, йешар.	5	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		5	0	0	
Дақъа 4. ТЕКСТ					
4.1.	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а (жам'дар). Къамелан функционални-ма'инин тайпанаш (жам'дар). Текстан ма'инин анализ (жам'дар). Текстан хаамаш хийцар.	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	Дийцар къамелан тайпа санна. Текстан ма'инин анализ. Текстан хаамаш хийцар	3	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		5	0	1	
Дақъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Вайн заманан нохчийн меттан функционални тайпанаш. Исбаьх'аллин литературин мотт а, вайн заманан нохчийн меттан тайпанех иза къаьсташ хилар а. Илманан стиль.	4	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

					www. urok95/ru.
Дерриг:		4	0	0	
Дақъа 6.МЕТТАН КЪЕПЕ. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ					
6.1	Чолхе предложени	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.2	Чолхе-цхъаьнакхетта предложени	10	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Чолхе-карара предложени	31	2	2	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	Хуттургаш йоцу чолхе предложени	16	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		59	4	4	
Дақъа 9. КАРЛАДАККХАР					
9.1	Іамийнарг карладаккхар, тІечІагІдар.	6	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		6	1	0	
Дақъа 10. ЖАМІДАРАН ТАЛІАР					

10.1	Сочинени	2			
10.2	Изложени	3			
10.3	Талламан белхаш	7			
Дерриг:		12			
Программин сахътийн барам		99			

НОХЧИЙН МЕТТАН ПОУРОЧНИ ПЛАНИРОВАНИ

5 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь	Электронни дешаран ресурс
		Сахьт	Талла ман белхаш	Кхоллараллин белхаш		
	МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (2 с.)					
1	Нохчийн меттан хьал а, исбаьхьалла а.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
2	Лингвистика маттах лабцна Илма санна.	1	0	0		https://desharkho.ru/
	КАРЛАДАККХАР (3 с.+ 1с.)					
3	Гамийнарг карладаккхар. Дешан чаккхенгахь шала мукъаза элпаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
4	Къамелан дакъош. ЦӀердош.ЦӀердешан дожарш.	1	0	0		www.urok95.ru.
5	Билгалдош.	1	0	0		https://desharkho.ru/
6	Хаарш талларан болх	1	1	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ (5 с.+1 с)					
7	Синтаксисах, пунктуацех лабцна кхетам.	1	0	0		https://desharkho.ru/
8	Сацаран хьаьркаш а, церан функцеш а.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
9	Дешнийн цхьаьнакхетар а, предложени а синтаксисан дакъош.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
10	Дешнийн цхьаьнакхетар а, цуьнан билгалонаш а.	1	0	0		www.urok95.ru.
11	Коьртачу дешан	1	0	0		https://desharkho

	морфологически билгалонашка хъаьжжина, дешнийн цхъаьнакхетаран коьрта тайпанаш (цӀеран а, хандешан а).					.ru/
12	Изложени	1	0	1		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	ЦХЪАЛХЕ ШИНАХ1ОТТАМАН ПРЕДЛОЖЕНИ (21 с. + 2 с.)					
13	Предложени а, цуьнан билгалонаш а. Предложенийн тайпанаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
14	Талламан болх	1	1	0		www.urok95.ru .
15	Дийцаран предложенийн маӀнин а, интонацин а башхаллаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
16	Хаттаран предложенийн маӀнин а, интонацин а башхаллаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
17	ТӀедожоран предложенийн маӀнин а, интонацин а башхаллаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
18	Айдаран а, айдаран йоцчу а предложенийн маӀнин а, интонацин а башхаллаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
	Предложенин чаккхенехъ сацаран хъаьркаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
19	Интонаци.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
20	Сочинени	1	0	1		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
21	Подлежащи.	1	0	0		www.urok95.ru .
22	Сказуеми.	1	0	0		https://desharkho.ru/
23	Предложенин коьртаза меженаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
24	Кхачам.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
25	Къастам.	1	0	0		www.urok95.ru .
26	Латтам.	1	0	0		https://desharkho.ru/

						.ru/
27	Грамматически лардийн масалле хъаьжжина, предложенийн тайпанаш: цхьалхе, чолхе.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
28	Йаьржина а, йаржаза а предложенеш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
29	Предложенин цхьанатайпана меженаш, къамелехь цара деш долу гIуллакх.	1	0	0		www.urok95.ru .
30	Предложенин цхьанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
31	Тедерзар. Тедерзарехь сацаран хъаьркаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
32	Цхьалхечу предложенин синтаксически къастам.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
33	Ма-дарра къамелаца йолу предложенеш.	1	1	0		www.urok95.ru .
34	Ма-дарра къамелехь сацаран хъаьркаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
35	МОТТ А, КЪАМЕЛ А (2 с. + 1 с.)					http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
36	Мотт а, къамел а.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
37	Монолог. Диалог. Полилог.	1	0	0		www.urok95.ru .
38	Талламан болх.	1	1	0		https://desharkho.ru/
	ТЕКСТ (5 с.)					
39	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а. Текстан композиционни дIахIоттам.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
40	Къамелан функционални-маьIнин тайпанаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
41	Дийцар къамелан тайпа санна.	1	0	0		https://desharkho.ru/
42	Текстан маьIнин анализ.	1	0	0		http://ps95.ru/no

						hchiyn-tezaurus/
43	Текстан хаамаш хийцар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
44	Меттан функционални тайпанаш	1	0	0		www.urok95.ru .
	ФОНЕТИКА. ГРАФИКА. ОРФОЭПИ (10 С. + 1 С.)					
45	Фонетика а, графика а лингвистикин дакъош санна.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
46	Аз меттан дакъа санна. Озан маъна къасторан гуллакх.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
47	Нохчийн меттан мукъачу, мукъазчу абзийн система.	1	0	0		www.urok95.ru .
48	Мукъа а (деха, доца), мукъаза (къора, зевне) абзнаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
49	Фонетически транскрипцин элементаш. Дош фонетически къастор.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
50	Дешдакъа. Тохар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
51	Абзнаш, элпаш цхъабнадар.	1	0	0		www.urok95.ru .
52	Нохчийн алфавитан хIоттам. Дош фонетически къастор.	1	0	0		https://desharkho.ru/
53	Орфоэпи лингвистикин дакъа санна.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
54	Интонаци, цуьнан функцеш. Интонацин коьрта элементаш	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
55	Сочинени.	1	0	1		www.urok95.ru .
	ОРФОГРАФИ (3с)					
56	Орфографи лингвистикин дакъа санна.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
57	Й элпан нийсайаздар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
58	Къасторан ь, ь хъабркийн нийсайаздар.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/

	ЛЕКСИКОЛОГИ (7 с.)					
59	Лексикологиллингвистикин дакъа санна.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
60	Дош – меттан коьрта дакъа. Цъа маъІна долу а, дукха маъІнаш долу а дешнаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
61	Дешан нийса а, тІедеана а маъІнаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
62	Синонимаш. Антонимаш. Омонимаш.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
63	Синонимаш. Антонимаш. Омонимаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
64	Лексически дошамийн тайпанаш а, ненан меттан дешнийн хьал карадерзорехь цара ден гуллакх а.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
65	Цена нохчийн а, тІеэцна а дешнаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	ФРАЗЕОЛОГИ (3 с. + 1 с.)					www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
66	Фразеологизмаш, церан маъІна, царах пайдаэцар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
67	Талламан болх. Тест №1.	1	1	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
68	Фразеологически дошамаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
69	Лексикологич 1амийнарг карладакхар.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
	ДЕШАН ХІОТТАМ А, ДОШКХОЛЛАДАЛАР А (10 с. + 2 с.)					
70	Морфема меттан уггар жима маъІне дакъа.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
71	Дешан лард.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/

72	Морфемийн тайпанаш: орам.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
73	Морфемийн тайпанаш: дешхьалхе.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
74	Талламан болх.	1	1	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
75	Морфемийн тайпанаш: суффикс.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
76	Морфемийн тайпанаш: чаккхе.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
77	Цхьанаораман (гергара) дешнаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
78	Нохчийн маттахь дешнаш кхолладаларан коьрта кепаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
79	Дешнаш кхолладаларехь а, хийцадаларехь а морфемашкахь мукъачу а, мукъазчу а аьзнийн хийцадалар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
80	Дешнийн морфемни анализ.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
81	Изложени	1	0	1		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЪДАНГАЛЛА. ОРФОГРАФИ (17 с. + 1с.)					http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
82	Морфологи лингвистикин дакъа.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
83	Цердош къамелан дакъа санна.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
84	Цердош, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
85	Къамелехь цердешан гIуллакх.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
86	Долахь а, йукъара а цердешнаш, церан	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/

	нийсайаздар.					
87	Цердешнийн грамматически классаш.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
88	Цердешнийн терахь.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
89	Цердешнийн терахь.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
90	Цхьаллин йа дукхаллин терахьан бен кеп йоцу цердешнаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
91	Цердешнийн легарш.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
92	Цердешнийн легарш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
93	Дожарийн маъйна.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
94	Дожарийн маъйна.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
95	Цердешнаш кхолладаларан некъаш.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
96	Цердешнаш кхолладаларан некъаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
97	Цердешнашца ца нийсайаздар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
98	Цердешнаш морфологически къастор.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
99	Шеран талламан болх.	1	1	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
	Карладаккхар (3 с.)					
100	Предложенин коьрта, коьртаза меженаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
101	Тедерзарца йолу предложени, интонацин башхаллаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
102	Монолог. Диалог.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/

ПРОГРАММИЦА САХЪТИЙН БАРАМ	102	6	4
----------------------------	-----	---	---

6 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахътийн барам			Терахь	Электронни дешаран ресурс
		Са хьт	Таллам ан белхаш	Кхоллара ллин белхаш		
	МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (2с.)					
1	Нохчийн меттан коьрта функцеш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
2	Текстан коьрта билгалонаш. Текст а,къамелан стилаш а.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	КАРЛАДАККХАР (3С.)					
3	Омонимаш, синонимаш, антонимаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
4	Дешан лард, чаккхе, орам, дешхьалхе, суффикс.	1	0	0		www.urok95.ru .
5	Къамелан дакъош.	1	0	0		www.urok95.ru .
	ТЕКСТ (5 с.)					
6	Текстан хаамаш хийцар. Функциоальни-маьӀнин тайпанаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
7	Текстан коьрта чулацам, маьӀнин коьрта дешнаш	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
8	СуртхӀотторан тайпанаш.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
9	Текстан маьӀнин анализ.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
10	Текст а, цуьнан башхаллаш а	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	МОТТ А, КЪАМЕЛ А. (3с.+ 1 с.)					
11	Къамелан тайпанаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
12	Монолог а, диалог а, церам башхаллаш а	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/

13	Монолог а, диалог а, церан башхаллаш а	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
14	Талламан диктант	1	1	0		
	МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ (3с.+1 с.)					
15	Гуллакхан стиль.Илманан стиль.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
16	Гуллакхан стиль.Илманан стиль.		0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
17	Сочиненина кечам бар.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
18	Сочинени. «Ларде вай Иалам!»	1	0	1		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ОРФОГРАФИ					
	Билгалдош (15с.+ 2 с.).					
19	Билгалдош, цуьнан маъна.	1	0	0		www.urok95.ru .
20	Билгалдешнийн тайпанаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
21	Билгалдешнийн тайпанаш тӀечӀагӀдар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
22	Лаамаза а, лааме абилгалдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
23	Талламан болх		1	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
24	Лаамаза а, лааме а билгалдешнаш карладахар.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
25	Билгалдешнийн терахъашца хийцадалар.	1	0	0		www.urok95.ru .
26	Мухаллин билгалдешнийн даржаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
27	Билгалдешнийн легарш.	1	0	0		www.urok95.ru .
28	Билгалдешнийн легарш тӀечӀагӀдар.	1	0	0		www.urok95.ru .
29	Билгалдешнийн кхолладалар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
30	Билгалдешнийн кхолладалар	1	0	0		www.urok95.ru .

	Течлаглар.					https://desharkho.ru /
31	Билгалдашах Тамийнарг карладаккхар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
32	Тлеэцна билгалдешнаш нийсайаздар	1	0	0		www.urok95.ru. https://desharkho.ru /
33	Изложени	1	0	1		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
34	Билгалдош грамматически къастор.	1	0	0		www.urok95.ru.
35	Билгалдош грамматически къастор. Течлаглар.	1	0	0		www.urok95.ru.
	Терахьдош (19с. +2)					https://ps95.ru/dikdosham/ru/
36	Терахьдош.	1	0	0		www.urok95.ru.
37	Масаллин терахьдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru.
38	Масаллин терахьдешнаш течлаглар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
39	Рогаллин терахьдешнаш	1	0	0		www.urok95.ru.
40	Рогаллин терахьдешнаш течлаглар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
41	Талламан болх.	1	1	0		www.urok95.ru. https://desharkho.ru /
42	Декъаран терахьдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru.
43	Гулдаран терахьдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru.
44	Билгалза-масаллин терахьдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru.
45	Билгалза-масаллин терахьдешнаш течлаглар.	1	0	0		www.urok95.ru.
46	Эцаран терахьдешнаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
47	Дакъойн терахьдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru. https://desharkho.ru /
48	Терахьдешнийн хлоттам.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
49	Терахьдешнийн легадалар.	1	0	0		www.urok95.ru. https://desharkho.ru /

50	Терахъдешнийн легадалар.	1	0	0		www.urok95.ru .
51	Сочинени	1	0	1		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
52	Терахъдешнийн легаран кепаш.	1	0	0		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
53	Терахъдешнийн легадалар т1еч1аг1дар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
54	Терахъдешнийн легаран кепаш т1еч1аг1ъяр.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
55	Терахъдешнийн нийсайаздар	1	0	0		www.urok95.ru .
56	Терахъдешнийн нийсайаздар. Т1еч1аг1дар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	Ц1ерметдош (18с.+2)					
57	Ц1ерметдош.	1	0	0		www.urok95.ru .
58	Ц1ерметдешнийн тайпанаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
59	Ц1ерметдешнийн тайпанаш т1еч1аг1дар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
60	Яххыйн ц1ерметдешнаш а, церан легар а.	1	0	0		www.urok95.ru .
61	Дерзоран ц1ерметдешнаш а, церан легар а.	1	0	0		www.urok95.ru .
62	Дерзоран ц1ерметдешнийн легар т1еч1аг1дар.	1	0	0		www.urok95.ru .
63	Доладерзоран ц1ерметдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
64	Дерзоран-доладерзоран ц1ерметдешнаш а, церан легар а.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
65	Талламан болх (тест)	1	1	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
66	Дерзоран-доладерзоран ц1ерметдешнийн легар т1еч1аг1дар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
67	Гайтаран ц1ерметдешнаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
68	Гайтаран ц1ерметдешнаш т1еч1аг1дар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
69	Къастаман ц1ерметдешнаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/

70	Къастамза цѳерметдешнаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
71	Дацаран цѳерметдешанаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
72	Хаттаран-йукъаметтигалин цѳерметдешнаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
73	Талламан болх.	1	1	0		https://desharkho.ru/
74	Хаттаран-йукъаметтигалин цѳерметдешнаш тѳечлагѳдар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
75	Хаттаран-йукъаметтигалин цѳерметдешнаш тѳечлагѳдар.	1	0	0		www.urok95.ru .
76	Цѳерметдош къастор.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	Хандош (21с.+2 с.)					
77	Хандош.	1	0	0		https://desharkho.ru/
78	Хандешан билгалза кеп.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
79	Хандешан билгалза кеп тѳечлагѳйар.	1	0	0		www.urok95.ru .
80	Хандешан хенаш.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
81	Хандашах ѳамийнарг тѳечлагѳдар.	1	0	0		https://desharkho.ru/
82	ѳамийнарг карладаккхар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
83	Хандешан карара хан.	1	0	0		www.urok95.ru .
84	Хандешан йахана хан.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
85	Хандешан йахана хан тѳечлагѳйар.	1	0	0		https://desharkho.ru/
86	йаханчу хенан хандешнийн чаккхенаш нийсаязъяр.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

87	Изложени	1	0	1		www.urok95.ru .
88	Хандешан йоглу хан.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
89	Хандешан йоглу хан.	1	0	0		https://desharkho.ru/
90	Хандешнийн классашца хийцадалар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
91	Хандешнийн терахьашца хийцадалар.	1	0	0		www.urok95.ru .
92	Хандешнийн классашца, терахьашца хийцадалар тӀечӀагӀдар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
93	Хандешан цхьаллин, дукхазаллин кепаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
94	Хандешан цхьаллин, дукхазаллин кепаш тӀечӀагӀъяр.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
95	Хандешнийн терахь а, кеп а вовшахкъастор.	1	0	0		www.urok95.ru .
96	Хандешнийн терахь а, кеп а вовшахкъастор. ТӀечӀагӀдар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
97	Хандош къастор.	1	0	0		https://desharkho.ru/
98	Хандош къастор.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
99	Шеран талламан болх.		1	0		www.urok95.ru .
	ӀамийнарӀ карладаккхар (3с.)		0	0		
100	Билгалдешан грамматически билгалонаш.	1	0	0		https://desharkho.ru/
101	Терахьдешнийн легадалар.	1	0	0		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
102	ЦӀерметдешнийн тайпанаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

ПРОГРАММИЦА САХЪТИЙН БАРАМ	102	6	4		
----------------------------	-----	---	---	--	--

7 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахътийн барам			Терахъ	Электронни дешаран ресурс
		Сахът	Талла ман белхаш	Кхоллараллин белхаш		
	МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (2 с.)					
1	Нохчийн мотт кхуьуш болу хилам санна.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
2	Къоман меттан, культурын, историн уьйр.	1	0	0		www. desharkho.ru
	КАРЛАДАККХАР (3 с. + 1 с.)					
3	Іамийнарг карладаккхар. Билгалдош.	1	0	0		www. desharkho.ru
4	Церметдош.Церметдешан тайпанаш.	1	0	0		www. urok95/ru.
5	Хандош. Хандешан хенаш.	1	0	0		www. desharkho.ru
6	Хаарш талларан болх	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
	МОТТ А, КЪАМЕЛА (3 с.)					
7	Монолог-суртхІоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар.	1	0	0		www. urok95/ru.
8	Диалог – текстан кеп	1	0	0		www. desharkho.ru
9	Диалоган тайпанаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
	ТЕКСТ (4 с.+ 1 с.)					
10	Текст къамелан произведени санна.Текстан коьрта билгалонаш (жамІ дар).	1	0	0		www. urok95/ru.
11	Текстан дІахІоттам.Абзац. Текстехъ метан суртхІотторан гІирсаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
12	Текстан-ойлайаран дІахІоттаман башхаллаш.	1	0	0		www. urok95/ru.

13	Текстан маџинин анализ.	1	0	0		www. urok95/ru.
14	Сочинени	1	0	1		ps95.ru/dikdosham/
	МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ (3с.)					www. desharkho.ru
15	Меттан функционални тайпанех лабцна кхетам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
16	Публицистикин стиль. Публицистикинстилан жанраш.	1	0	0		www. urok95/ru.
17	Гуллакхан стиль.Пайдаэцаран гуо, функцеш,меттан башхаллаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	ХАНДОШ (19 с.+3 с.)					
18	Морфологи метан Илманан дакъа санна (жамI дар).	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
19	Хандешан саттамаш. Билгаласаттам.	1	0	0		www. urok95/ru.
20	Хандешан саттамаш. Бехкаман саттам.	1	0	0		www. urok95/ru.
21	Талламан болх.	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
22	Билгала, бехкамансаттамаш. ТIечIагIдар.	1	0	0		www. urok95/ru.
23	Хандешан саттамаш. Лааран саттам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
24	Хандешан саттамаш. ТIедожорансаттам.	1	0	0		www. urok95/ru.
25	Хандешан саттамаш тIечIагIбар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
26	Хандешан спряженеш. Хьалхара спряжени.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
27	Хандешан спряженеш. ШолгIа спряжени.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
28	Дешан орамехь мукъа аьзнаш хийцадалар.	1	0	0		www. desharkho.ru
29	Кхечуьнга довлу а, ца довлу а хандешнаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
30	Талламан болх. Тест №1.	1	1	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

31	Хандешнийн кхолладар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
32	Хандешнийн кхолладар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
33	Хандешан хаттаран а, латтаман а кепаш.	1	0	0		www. desharkho.ru
34	Хандешнашца дацаран дакбалгаш (<i>ца, ма</i>) нийсайаздар.	1	0	0		www. desharkho.ru
35	Хандешнийн чаккхенгахь <i>н</i> йаздар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
36	Хандешнийн чаккхенгахь <i>н</i> йаздар.	1	0	0		www. urok95/ru.
37	Хандош морфологически къастор.	1	0	0		www. desharkho.ru
38	Хандашах Iамийнарг карладаккхар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
39	Изложени	1	0	1		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
	<i>ПРИЧАСТИ (10 с.+1 с.)</i>					
40	Причасти хандешан кепсанна.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
41	Причастин хенаш.	1	0	0		www. desharkho.ru
42	Причастин хенаш.	1	0	0		www. desharkho.ru
43	Лааме а, лаамаза а причастеш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
44	Талламан болх.	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
45	Причастин карчам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
46	Причастинкарчамца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.	1	0	0		www. desharkho.ru
47	Причастийн легайалар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
48	Причастийн нийсайазйар.	1	0	0		www. desharkho.ru
49	Причастешца <i>цацхъаьна</i> а, къаьстина а йаздар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
50	Причасти морфологически къастор.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
	<i>ДЕЕПРИЧАСТИ (8 с.)</i>					

51	Деепричасти хандешан кепсанна.	1	0	0		www.urok95.ru.
52	Деепричастин хенаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
53	Деепричастин хенаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
54	Деепричастин карчам.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
55	Деепричастица а, деепричастинкарчамца а йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш.	1	0	0		www.urok95.ru.
56	Деепричастешцадацаран дакъалг ц анийсайаздар.	1	0	0		www.desharkho.ru
57	Предложенехъ деепричастин синтаксически гҀуллакх.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
58	Деепричастех Іамийнарг карладаккхар.	1	0	0		www.urok95.ru.
59	Сочинени	1	0	1		ps95.ru/dikdosham /
	МАСДАР (7 с. + 1 с.)					ps95.ru/dikdosham/
60	Масдар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
61	Масдаран грамматически категореш: терахъ, классан гайтам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
62	Масдаран легар.	1	0	0		www.desharkho.ru
63	Масдаран карчам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
64	Масдаран карчамехъ сацаран хъаьркаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
65	Масдарца ц анийсайаздар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
66	Масдаран синтаксически гҀуллакх.	1	0	0		www.urok95.ru.
67	Талламан болх. Тест №2.	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
	КУЦДОШ (12 с. + 1 с.)					
68	Куцдашах кхетам. Куцдешнийн йукъара грамматически маьІна.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
69	Куцдешнийн тайпанаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

70	Куцдешнийн тайпанаш.	1	0	0		www. urok95/ru.
71	Куцдешан синтаксически гҮуллакх.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
72	Куцдешнийн дустаран даржаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
73	Куцдешнийн кхолладар.	1	0	0		www. urok95/ru.
74	Куцдешнийн кхолладар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
75	Талламан болх.	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
76	Куцдешнийн нийсайаздар: цхъаьна, къаьстина, дефисца йаздар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
77	Куцдешнийн нийсайаздар: цхъаьна, къаьстина, дефисца йаздар.	1	0	0		www. desharkho.ru
78	Куцдашах Iамийнарг карладакхар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
79	Куцдош морфологически къастор.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
80	Кобртачу къамелан дакъойх Iамийнарг тIечIагIдар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	<i>ГҮУЛЛАКХАН КЪАМЕЛАН ДАКЪОШ (18 с. + 2 с.)</i>					
81	ГҮуллакхан къамелан дакъойх йукъара кхетам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
82	ДештIаьхье гҮуллакхан къамелан дакъа санна.	1	0	0		www. urok95/ru.
83	ДештIаьхьенийн тайпанаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
84	ДештIаьхьенийн тайпанаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
85	Изложени	1	0	1		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
86	Кхечу къамелан дакъойх кхоллайелла дештIаьхьенаш. Церан нийсайазйар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
87	Хуттург гҮуллакхан къамелан дакъа санна.	1	0	0		www. desharkho.ru
88	Хуттургийн тайпанаш, шайн маьIне хъаьжжина.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
89	Хуттургийн тайпанаш, шайн хIоттаме хъаьжжина.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

90	Предложенин цхъанатайпана меженаша, чолхечу предложенийндакшош авовшахтосучухуттургашца (<i>а, йа</i>) йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/ http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
91	ДакъалггӀуллакхан къамелан дакъа санна.	1	0	0		www.desharkho.ru
92	Дакъалгийнтайпанаш, шайнмаӀне а, пайдаэцаре а хъаьбжжина.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
93	Дакъалгийн нийсайаздар.	1	0	0		www.desharkho.ru
94	Тайп-тайпанчукъамелан дакъошца дакъалгаш дефисца а, къаьстина а йаздар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/ http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
95	Айдардашах кхетам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
96	Айдардешнийн нийсайаздар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
97	Айдардешнашца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
98	Азтардаран дешнаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
99	Шеран талламан болх	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
	КАРЛАДАККХАР (3 с.)					ps95.ru/dikdosham/
100	Хандешан саттамаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
101	Причасти. Деепричасти.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
102	Куцдешнийнкхолладалар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
ПРОГРАММИЦА САХЪТИЙН БАРАМ		102				

8 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахътийн барам			Терахь	Электронни дешаран ресурс
		Сахът	Талламан белхаш	Кхолларалин белхаш		

	МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (1 с.)					
1	Нохчийн мотт кавказан кхечу къаьмнийн меттанашна йукъахь	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
	КАРЛАДАККХАР (3 с.)					
2	Й элп йаздар.	1	0	0		www. urok95/ru.
2	Дешан чаккхенга н элп йаздар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
4	Орфографи	1	0	0		www. desharkho.ru
	МОТТ А, КЪАМЕЛА (2 с. + 1 с.)					
5	Къамелан тайпанаш.	1	0	0		www. urok95/ru.
6	Монолога, диалог а. Церан тайпанаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
7	Хаарш талларан болх	1	1	0		www. desharkho.ru
	ТЕКСТ (4 с.)					
8	Текста, цуьнан коьрта билгалонаш а.	1	0	0		www. urok95/ru.
9	Къамелан функционални- маьӀнин тайпанаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
10	Текстан маьӀнин анализ.	1	0	0		www. desharkho.ru
11	Текстан хаамаш хийцар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
	МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ (2с. + 1 с.)					
12	Гуллакхан стиль. Гуллакхан стилаш жанраш.	1	0	0		www. urok95/ru.
13	Илманан стиль. Илманан стилан жанраш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
14	Изложени	1	0	1		www. desharkho.ru
	СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЪДАНГАЛА. ПУНКТУАЦИ (76с. + 9 с.)					
15	Синтаксис лингвистикин дакъа санна.	1	0	0		www. urok95/ru.

16	Пунктуаџи.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
17	Саџаран хъаьркийн функџеш.	1	0	0		www.desharkho.ru
18	Дешнийн цхъаьнакхетар а, цуьнан билгалонаш а.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
19	Дешнийн цхъаьнакхетаран тайпанаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
20	Дешнийн цхъаьнакхетарехъ карарчу уьйран кепаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
21	Талламан болх.	1	1	0		www.desharkho.ru
22	Дешнийн цхъаьнакхетарехъ карарчу уьйран кепаш тГечІагІйар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
23	Предложени а, цуьнан коьрта билгалонаш а.	1	0	0		www.urok95.ru .
24	Предложенийн тайпанаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
25	ШинахІоттаман предложени.	1	0	0		www.desharkho.ru
26	Предложенин коьрта меженаш (грамматически лард).	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
27	Подлежащин хилар.	1	0	0		www.urok95.ru .
28	Подлежащин хилар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
29	Хандешан цхъалхе сказуеми.	1	0	0		www.desharkho.ru
30	Сочинени	1	0	1		ps95.ru/dikdosham/
31	Церан хІоттаман сказуеми.	1	0	0		www.urok95.ru .
32	Церан хІоттаман сказуеми.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
33	Подлежащиний, церан хІоттаман сказуеминий йуккъехъ тире.	1	0	0		www.desharkho.ru
34	Хандешан хІоттаман	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

	сказуеми.					
35	Хандешан хЮттаман сказуеми.	1	0	0		www. urok95/ru.
36	Предложенин коьрта меженаш тЕчІагІйар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
37	Талламан болх. Тест №1.	1	1	0		www. desharkho.ru
38	Предложенин коьртаза меженаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
39	Нийса кхачам.	1	0	0		www. urok95/ru.
40	Лач кхачам.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
41	Берта къастам.	1	0	0		www. desharkho.ru
42	Бертаза къастам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
43	Талламан болх.	1	1	0		www. urok95/ru.
44	Йуххедиллар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
45	Йуххедиллар.	1	0	0		www. desharkho.ru
46	Латтам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
47	Даран суьртан латтам.	1	0	0		www. urok95/ru.
48	Бараман латтам.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
49	Меттиган латтам.	1	0	0		www. desharkho.ru
50	Хенан латтам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
51	Бахьанин латтам.	1	0	0		www. urok95/ru.
52	Іалашонан латтам.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
53	Бехкаман а, дуьхьалара а латтамаш.	1	0	0		www. desharkho.ru
54	Латтаман тайпанаш тЕчІагІдар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

55	Изложени	1	0	1		www.urok95.ru.
56	Предложенин коьртаза меженаш тЕчІагІйар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
57	ЦхъанахІоттаман предложенеш.	1	0	0		www.desharkho.ru
58	ЦхъанахІоттаман предложенийн тайпанаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
59	Билгала-йуьхъан предложенеш.	1	0	0		www.urok95.ru.
60	Билгалза-йуьхъан предложенеш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
61	Билгала-йуьхъан, билгалза-йуьхъан предложенеш тЕчІагІйар.	1	0	0		www.desharkho.ru
62	Йукъара-йуьхъан предложенеш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
63	Йукъара-йуьхъан предложенеш тЕчІагІйар.	1	0	0		www.urok95.ru.
64	Йуьхъза предложенеш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
65	ЦІеран предложенеш.	1	0	0		www.desharkho.ru
66	Йуьхъза, цІеран предложенеш тЕчІагІйар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
67	Талламан болх. Тест №2.	1	1	0		www.urok95.ru.
68	Йуьхъззина а, йуьззина йоцу а предложенеш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
69	Чолхейаьлла цхъалхе предложени.	1	0	0		www.desharkho.ru
70	Предложенин цхъанатайпанчу меженех лаьцна йукъара кхетам.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
71	Предложенин цхъанатайпанчу меженашкахь хуттургаш.	1	0	0		www.urok95.ru.
72	Цхъанатайпана а, цхъанатайпана боцу а къастамаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/

73	Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
74	Талламан болх.	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
75	Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш. ТечӀагӀдар.	1	0	0		www.urok95.ru.
76	Предложенин шакъаьстинчу меженех йукъара кхетам.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
77	Шакъаьстина къастамаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
78	Шакъаьстина латтамаш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
79	Шакъаьстина йуххедиллар.	1	0	0		www.urok95.ru.
80	Шакъаьстина йуххедиллар. ТечӀагӀдар.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
81	Хенан а, меттиган а латтамын дурсаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
82	Хенан а, меттиган а латтамын дурсаш. ТечӀагӀдар.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
83	Тедерзар.	1	0	0		www.urok95.ru.
84	Йукъадало дешнаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
85	Йукъадалочу дешнийн тайпанаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
86	ЙукъахӀитто конструкцеш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
87	ЙукъахӀитто конструкцеш. ТечӀагӀдар.	1	0	0		www.urok95.ru.
88	Сочинени	1	0	1		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
89	Предложенин меженех тера догӀуш долу йукъадало дешнаш, дешнийн цхъаьнакхетарш.	1	0	0		www.desharkho.ru
90	ХӀаь, хӀан-хӀа дешнаш-предложенеш. Айдардешнаш-предложенеш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
91	Ма-дарра а, лач а къамелах йукъара кхетам.	1	0	0		www.urok95.ru.

92	Ма-дарра къамелехъ сацаран хъаьркаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
93	Ма-дарра къамелехъ сацаран хъаьркаш. ТечІагІдар.	1	0	0		www.desharkho.ru
94	Ма-дарра къамел лач къамеле дерзор.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
95	Ма-дарра къамел лач къамеле дерзор. ТечІагІдар.	1	0	0		www.urok95.ru .
96	Цитаташ а, церан нийсайазйар а.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
97	Шеран талламан болх	1	1	0		www.desharkho.ru
98	Грамматически талларш.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
99	Грамматически талларш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	КАРЛАДАККАХАР (3 с.)					
100	Предложеннн коьрта, коьртаза меженаш.	1	0	0		www.urok95.ru .
101	ЦхьанахІоттаман предложенийн тайпанаш.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
102	Предложеннн цхьанатайпана меженаш.	1	0	0		www.desharkho.ru
ПРОГРАММИЦА САХЬТИЙН БАРАМ		102				

9 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь	Электронни дешаран ресурс
		Сахьт	Талламан белхаш	Кхолларалин белхаш		
	МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМ АШ – 3с.					
1.	Нохчийн Республнкехь нохчийн матто кхочушден гІуллакх	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

2.	Нохчийн мотт вайн заманан дуьненахь	1	0	0		www. des-harkho.ru
3.	Вайн заманан нохчийн литературин меттан норманаш	1	0	0		www. urok95.ru.
	КАРЛАДАККХАР – 5 с.+1с.					
4.	Іамийнарғ карладаккхар.Орфографи	1	0	0		www. urok95.ru.
5.	Дешнийн цхьаьнакхетарш, церан тайпанаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
6.	Предложенин коьрта меженаш	1	0	0		www. urok95.ru.
7.	Предложенин коьртаза меженаш	1	0	0		www. urok95.ru.
8.	Предложенин шакъаьстина меженаш					
9.	Талламан болх	1	1	0		www. des-harkho.ru
	МОТТ А, КЪАМЕЛ А – 5 с.					
10.	Барта а, йозанан а, монологически а, диалогически а къамел, полилог (карладаккхар)	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
11.	Къамелан гІуллакхан кепаш: дийцар, йоза, ладогІар, йешар	1	0	0		www. des-harkho.ru
12.	ЛадогІаран кепаш: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара	1	0	0		www. urok95.ru.
13.	Йешаран кепаш: Іаморан, довзийтаран, хьажаран, лехаман	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
14.	Синонимика – стилистикин бух. Фразеологически синонимаш	1	0	0		www. des-harkho.ru
	ТЕКСТ – 5 с.+1с.					
15.	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а (жамІдар)	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
16.	Изложени	1	0	1		www. des-harkho.ru
17.	Къамелан функционални-маьІнин тайпанаш (жамІдар)	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
18.	Дийцар къамелан тайпа санна	1	0	0		ps95.ru/dikdo

						sham/
19.	Текстан маъинин анализ	1	0	0		www. des-harkho.ru
20.	Текстан хаамаш хийцар	1	0	0		www. urok95/ru.
	МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ – 4с.					
21	Вайн заманан нохчийн меттан функционални тайпанаш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
22.	Исбаъхъаллин литературин мотт а, вайн заманан нохчийн меттан тайпанех иза къабсташ хилар а	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
23.	Талламан болх	1	1	0		ps95.ru/dikdo sham/
24.	Пуллакхан стиль	1	0	0		www. des-harkho.ru
25.	Нохчийн меттан коърта гайтаран-исбаъхъаллин гирсаш (метафора, эпитет, дустар, гипербола, олицетворени)	1	1	0		ps95.ru/dikdo sham/
	МЕТТАН КЪЕПЕ. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЪЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ – 59с. +8с.					
26.	Чолхечу предложенех кхетам	1	0	0		www. des-harkho.ru
27.	Чолхечу предложенех кхетам тӀечӀагӀбар	1	0	0		www. urok95/ru.
28.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенех а, цуьнан хӀоттамах а йукъара кхетам	1	0	0		www. des-harkho.ru
29.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин дакъош вовшахтосу гирсаш	1	0	0		www. urok95/ru.
30.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин дакъош вовшахтосу гирсаш. ТӀечӀагӀдар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
31.	Предложенин дакъошна йукъахъ тайп-тайпана маъинин уьйраш йолчу чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенийн интонацин башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
32.	Къамелехъ чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенех	1	0	0		www. des-harkho.ru

	пайдаэцар					
33.	Изложени	1	0	1		ps95.ru/dikdo sham/
34.	Къамелехъ чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенех пайдаэцар	1	0	0		www.urok95/ru.
35.	Чолхе-цхъаьнакхетта предложени хИотторан норманаш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
36.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хИтторан норманаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
37.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешна синтаксически анализ	1	0	0		www.des-harkho.ru
38.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешна пунктуационни анализ	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
39.	Талламан болх (Тест №1)	1	1	0		ps95.ru/dikdo sham/
40.	Чолхе-карарчу предложенех кхетам	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
41.	Предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош	1	0	0		www.des-harkho.ru
42.	Предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош тIечIагIдар	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
43.	Хуттургаш а, хуттургийн дешнаш а	1	0	0		www.urok95/ru.
44.	Карарчу хуттургийн а, хуттургийн дешнийн а башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
45.	Карарчу хуттургийн а, хуттургийн дешнийн а башхаллаш. ТIечIагIдар	1	0	0		www.des-harkho.ru
46.	Талламан болх	1	1	0		ps95.ru/dikdo sham/
47.	Чолхе-карарчу предложенийн тайпанаш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
48.	Чолхе-карара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхъалхе предложенеш а грамматически тера йогуш хилар	1	0	0		www.des-harkho.ru
49.	Чолхе-карара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-

	цхьалхе предложенеш а грамматически тера йогуш хилар. ТечӀагӀдар					tezaurus/
50.	Къастаман тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. urok95/ru.
51.	Къастаман тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
52.	Кхачаман тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. des- harkho.ru
53.	Кхачаман тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. urok95/ru.
54.	Латтамын тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		http://ps95.ru/ nohchiyn- tezaurus/
55.	Латтамын тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
56.	Сочиненина кечамбар	1	0	0		www. des- harkho.ru
57.	Сочинени	1	0	1		ps95.ru/dikdo sham/
58.	Хенан тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. des- harkho.ru
59.	Хенан тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. urok95/ru.
60.	Бахьанин тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		http://ps95.ru/ nohchiyn- tezaurus/
61.	Бахьанин тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. urok95/ru.
62.	Ӏалашонан тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
63.	Бехкаман тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. des- harkho.ru
64.	Бехкаман тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. des- harkho.ru
65.	Талламан болх (Тест №2)	1	1	0		ps95.ru/dikdo sham/
66.	Даран суьртан тӀетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		http://ps95.ru/ nohchiyn- tezaurus/
67.	Бараман тӀетухучу предложенешца	1	0	0		www.

	йолу чолхе-карара предложенеш					urok95/ru.
68.	Чолхе-карара предложени хИотторан норманаш	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
69.	Масех тІетухучуьнца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www. des-harkho.ru
70.	Масех тІетухучуьнца йолу чолхе-карара предложенеш. ТІечІагІдар	1	0	0		www. des-harkho.ru
71.	Чолхе-карарчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хИитторан норманаш	1	0	0		www. urok95/ru.
72.	Изложени	1	0	1		ps95.ru/dikdo sham/
73.	Чолхе-карарчу предложенийн синтаксически анализ	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
74.	Чолхе-карарчу предложенийн пунктуационни анализ	1	0	0		www. urok95/ru.
75.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех кхетам балар	1	0	0		www. des-harkho.ru
76.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъошна йукъара маъІнин йукъаметтигаш	1	0	0		www. urok95/ru.
77.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин тайпанаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
78.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех къамелехъ пайдаэцар	1	0	0		www. des-harkho.ru
79.	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш а, хуттургаш йолу чолхе предложенеш а грамматически тера йогуш хилар	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
80.	Талламан болх.	1	1	0		www. urok95/ru.
81.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехъ цІоьмалг а, цІоьмалгаца тІадам а	1	0	0		www. des-harkho.ru
82.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехъ цІоьмалг а, цІоьмалгаца тІадам а	1	0	0		ps95.ru/dikdo sham/
83.	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш бахъанин, кхеторан, тІедузаран маъІнашца	1	0	0		www. urok95/ru.

84.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь шитІадам	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
85.	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш дубхьалара, хенан маЫнашца	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
86.	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш бехкаман, тІаьхьалонан маЫнашца	1	0	0		www.urok95.ru .
87.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь тире	1	0	0		ps95.ru/dikdo-sham/
88.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь тире	1	0	0		ps95.ru/dikdo-sham/
89.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн синтаксически анализ	1	0	0		www.des-harkho.ru
90.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн пунктуационни анализ	1	0	0		www.urok95.ru .
91.	Сочиненина кечамбар	1	0	0		www.des-harkho.ru
92.	Сочинени	1	0	1		ps95.ru/dikdo-sham/
	КАРЛАДАККАР – 6с. +1с.					
93.	Чолхе-цхьаьнакхетта предложенеш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
94.	Чолхе-карара предложенеш	1	0	0		www.des-harkho.ru
95.	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdo-sham/
96.	Талламан болх	1	1	0		www.urok95.ru .
97.	Нохчийн меттан пачхьалкхан коьртачу экзаменационни белхан дІахІоттам	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
98.	Экзаменационни белхан мах хадоран критереш	1	0	0		www.des-harkho.ru
99.	Дешаран шарахь бинчу белхан жамІдар	1	0	0		ps95.ru/dikdo-sham/
ПРОГРАММИЦА САХЬТИЙН БАРАМ		99	7	5		

Дешаран-методикин Го-Иамат

1. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 5 класс.
2. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 6 класс.
3. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 7 класс.
4. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 8 класс.
5. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 9 класс.
6. «Ас дІалур ю ПКЭ!» Нохчийн меттан пачхьалкхан коьртачу экзаменна кечам бар. Дешаран-методически Го-Иамат. («Я сдам ОГЭ!» Подготовка к основному государственному экзамену по чеченскому языку. Учебно-методическое пособие). Абдуразаков Ш.И., Дашаева Л.Х., Дудаев С.А.-Х., Тугаева С.Л., Хунарикова П.А. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2021. – 192 с.
7. Тимаев А.Д., Ирезиев С-Х.С-Э., Абубакаров А.Х. Практический курс морфологии чеченского языка. – Грозный: ФГУП «Издательский комплекс «Грозненский рабочий», 2012. –176 с.
8. Эдилов. С.Э. Самукъане грамматика. 5-11 классашна дешаран пособи. (Занимательная грамматика. Учебное пособие для 5-11 классов). – Грозный: «Арфа-Пресс», 2012. – 368 с.

Методикин литература

9. Айдамирова М. А. Музейная деятельность по приобщению подрастающего поколения к культурно-историческому наследию. Учебное пособие. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 89 с.
10. Эдилов С. Э. Обучение изложению. Методическое пособие в помощь учителю. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 240 с.
11. Эдилов С. Э. Обучение сочинению. Методическое пособие в помощь учителю. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 160 с.
12. Эдилов С.Э. Учебное пособие. Практикум синтаксиса чеченского языка. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2012. – 302 с.
13. Эдилов С.Э. Учебное пособие. Практикум чеченского языка. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2020. – 320 с.

14. Эсхаджиев Я.У. Изучение орфографии и пунктуации в школе. – Грозный: Издательство «Альфа-Пресс», 2012. – 222 с.

15. Эдилов С. Э. Нохчийн мотт а, керла технологеш а (Чеченский язык и новые технологии). – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 285 с.

ЛугIаташ

16. Абдуразаков Ш.И. Iаламан совгIаташ. Русско-чеченский словарь флоры и фауны. – Грозный: ОА «ИПК «Грозненский рабочий», 2016. – 192 с.

17. Арсанукаев, А.М., Михтеева Т.И. Чеченско-русский, русско-чеченский словарь. – Грозный: ГУП «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2008. – 190 с.

18. Вагапов А. Д. Словарь синонимов чеченского языка. – Тбилиси: «Меридиан», 2011. – 734 с.

19. Ибрагимов Льюма. Нохчийн фразеологизмийн маъИнадаран дошам (Толковый словарь чеченских фразеологизмов). – Грозный: ГУП «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2004. – 128 с.

20. Мациев А.Г. Нохчийн-оьрсийн словарь. (Чеченско-русский словарь). – Грозный: ФГУП «ИПК «Грозненский рабочий», 2010. – 656 с.

21. Умархаджиев С.М., Астемиров А.В., Асхабов Х.И., Бадаева А.С., Вагапов А.Д., Израилова Э.С., Султанов З. А. Русско-чеченский, чеченско-русский словарь компьютерной лексики. – Грозный, АН ЧР, 2017. – 238 с.

22. Халидов А.И. Словарь лингвистических терминов чеченского языка. – Грозный: ГУП «Книжное издательство», 2012. – 448 с.

Хаамийн дешаран ресурсаш

23. Нохчийн меттан лексикин-семантикин тезаурус (Лексико-семантический тезаурус чеченского языка)//URL: <http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/>

24. Образовательный портал «Чеченская электронная школа»
//URL:<https://desharkho.ru/>

25. Чеченско-русский, русско-чеченский онлайн-словарь, Дикдошам
//URL: <https://ps95.ru/dikdosham/ru/>